

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA

Estrada de Cedeira Km.1
15570 Narón (A Coruña)
Tfno. 881 93 03 50
ies.telleiras@edu.xunta.es
www.edu.xunta.es/centros/iesastelleiras

IES As Telleiras

Programación didáctica

**Departamento de
Filosofía**

Curso 2020 —2021

IES As Telleiras

Índice:

0.	Introdución e contextualización.....	4
1.1.1.	Elementos transversais con carácter común a todas as materias do departamento.....	9
2.-	Historia da Filosofía.....	9
2.1.	2º Bacharelato.....	9
2.1.1.	Contribución ao desenvolvemento das competencias clave	9
2.1.2.	Obxectivos	13
2.1.3.	Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	14
2.1.4.	Concrecións metodolóxicas.....	16
2.1.5.	Materiais e recursos didácticos	17
2.1.6.	Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción	17
2.1.6.1	Procedementos e instrumentos de avaliación.....	17
2.1.6.2	Criterios de cualificación.....	17
2.1.6.3	Avaliación extraordinaria	18
2.1.7.	Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente.....	18
2.1.8.	Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas	18
2.1.9.	Medidas de atención á diversidade.....	18
2.1.10.	Elementos transversais.....	19
2.1.11.	Actividades complementarias e extraescolares.....	19
2.1.12.	Acreditación de coñecementos previos	19
3.-	Psicoloxía.....	19
3.1.	2º Bacharelato.....	19
3.1.1.	Contribución ao desenvolvemento das competencias clave	19
3.1.2.	Obxectivos	23
3.1.3.	Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	25
3.1.4.	Concrecións metodolóxicas.....	26
3.1.5.	Materiais e recursos didácticos	27
3.1.6.	Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción	27
3.1.6.1	Procedementos e instrumentos de avaliación.....	27
3.1.6.2	Criterios de cualificación.....	27
3.1.6.3	Avaliación extraordinaria	27
3.1.7.	Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente.....	27

3.1.8.	Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas	27
3.1.9.	Medidas de atención á diversidade	27
3.1.10.	Elementos transversais	28
3.1.11.	Actividades complementarias e extraescolares.....	28
3.1.12.	Acreditación de coñecementos previos	28
4.-	Filosofía	28
4.1.	4º ESO	28
4.1.1.	Contribución ao desenvolvemento das competencias clave	28
4.1.2.	Obxectivos	34
15.1.1.	Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	34
15.1.2.	Concrecións metodolóxicas	37
15.1.3.	Materiais e recursos didácticos	37
15.1.4.	Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción	37
15.1.4.1	Criterios de cualificación	38
15.1.4.2	Avaliación extraordinaria	38
15.1.5.	Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente.....	38
15.1.6.	Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas	38
15.1.7.	Medidas de atención á diversidade	38
15.1.8.	Elementos transversais	39
15.1.9.	Actividades complementarias e extraescolares.....	39
15.1.10.	Acreditación de coñecementos previos.....	39
15.2.	1º Bacharelato	39
15.2.1.	Contribución ao desenvolvemento das competencias clave	39
15.2.2.	Obxectivos	43
15.2.3.	Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	44
15.2.4.	Concrecións metodolóxicas	47
15.2.5.	Materiais e recursos didácticos	47
15.2.6.	Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción	47
15.2.6.1	Criterios de cualificación	48
15.2.6.2	Avaliación extraordinaria	48
15.2.7.	Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente.....	48
15.2.8.	Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas	49

15.2.9.	Medidas de atención á diversidade	49
15.2.10.	Elementos transversais	49
15.2.11.	Actividades complementarias e extraescolares	49
15.2.12.	Acreditación de coñecementos previos.....	49
16.-	Valores Éticos.....	50
16.1.1.	1º ESO	50
16.1.2.	2º ESO	56
16.1.3.	3º ESO	63
16.1.4.	4º ESO	71
16.1.5.	Concrecións metodolóxicas	80
16.1.6.	Materiais e recursos didácticos	81
16.1.7.	Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción	81
16.1.7.1	Procedementos e instrumentos de avaliación.....	81
16.1.7.2	Avaliación extraordinaria	81
16.1.8.	Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente.....	81
16.1.9.	Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas	81
16.1.10.	Medidas de atención á diversidade	82
16.1.11.	Actividades complementarias e extraescolares.....	82
17.-	Avaliación do proceso de ensino e a práctica docente. Avaliación da programación.....	82
18.-	Información ás familias.....	83

0. Introducción e contextualización

A través da UNESCO, a ONU alenta aos seus estados membros a traballar na promoción, no

fortalecemento e na extensión da filosofía en todos os niveis do ensino, porque a sociedade democrática, formada por unha pluralidade diversa de persoas e comunidades, proxectos e intereses, demanda un pensamento racional que axude a comprender o mundo complexo que nos rodea e proporcione instrumentos para edificar unha sociedade libre, igual e xusta. A UNESCO considera que a materia de Filosofía, o saber máis antigo de Europa, é a ferramenta adecuada que debe servir a este fin. A filosofía forma unha cidadanía reflexiva, lúcida, participativa, amante das institucións democráticas e con habilidades prácticas na resolución dos problemas específicos das sociedades democráticas avanzadas.

A materia de Filosofía capacita o alumnado para o exercicio do pensamento crítico e independente, co que alcanzar unha mellor comprensión do mundo globalizado e de si mesmo/a. Grazas a esta materia, os alumnos e as alumas adquiren a aptitude de entretecer unha defensa racional e razoable da súa autonomía, da súa dignidade e dos seus dereitos nun contexto en vías de globalización. O pensamento filosófico achega os coñecementos teóricos e as destrezas prácticas para entender, analizar e propor solucións aos desafíos intelectuais e morais do século XXI. Asemade, a materia de Filosofía ofrece os fundamentos conceptuais dos principios e dos valores da paz e da seguridade mundiais: democracia, imperio da lei, dereitos humanos, tolerancia, xustiza, igualdade e liberdade (a UNESCO nomea a Filosofía como "Escola de liberdade" na súa estratexia internacional e no informe de 2007). Os métodos filosóficos achegan enfoques plurais e contrastados que permiten albiscar saídas aos problemas que afectan a convivencia humana. A aprendizaxe do tratamento racional e dialogado destes asuntos disipa o recurso á violencia e á guerra, e fomenta a paz e a seguridade global e local.

En segundo lugar, a materia de Filosofía impulsa no alumnado o valor da indagación e a reflexión argumentada para descubrir prexuízos, xerar claridade respecto aos obxectivos e ao sentido da vida, valorar a calidade dos argumentos, detectar sofismas e falacias, resistir a presión arbitraria dos/das superiores e dos/das pares, atopar puntos de encontro entre posicións diferentes, humanizar as persoas con quen estamos obrigados/as a convivir. É por iso que o tratamento na aula desta materia ten que facer reflexionar ao alumnado sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe dar visibilidade ao pensamento filosófico na muller, e nas alternativas preferencias sexuais.

A materia de Filosofía axuda a desmontar os argumentos das condutas baseadas nos valores da dominación e a vontade de poder que provocan crises ecolóxicas, económicas e humanas. A meditación filosófica esperta no alumnado o interese polas demais persoas, estimula a empatía para imaxinar os problemas que lles afectan e crea a capacidade para se emocionar moralmente. Mercé ao autoconhecimento que promove a filosofía, o alumnado pode chegar a recoñecer que a fraxilidade, a debilidade e a mortalidade non son aspectos negativos e odiosos da existencia humana, senón ocasións para a axuda mutua, a cooperación e a reciprocidade.

En cuarto lugar, grazas aos modelos diversos de pensamento filosófico, a materia de Filosofía estimula a deliberación sosegada sobre as decisións que rexen a vida cotiá individual e colectiva, e impulsa a tomar iniciativas razoables. Nunha sociedade democrática avanzada, o alumnado debe

formarse para aplicar o pensamento crítico á análise de principios económicos e políticos, sopesar teorías sobre a liberdade e a xustiza social, recoñecer a interacción dos fenómenos naturais e sociais, avaliar o impacto ético e social da tecnociencia e gozar con autonomía dos produtos artísticos. A materia de Filosofía proporciona a visión e a comprensión holística necesaria para realizar estas tarefas. O alumnado educado filosoficamente é, daquela, activo, curioso, argumentativo, creativo, comprometido e innovador.

Como podemos ver, a Filosofía como materia potencia o desenvolvemento das competencias sociais e cívicas, por estar estreitamente vinculadas coa finalidade última de todo o seu proxecto. Pero nesa consecución precisa acudir á competencia en comunicación lingüística, que lle permite ao alumnado tanto a exposición dun pensamento rigoroso e claro como o diálogo frutífero coas demais persoas. A competencia de aprender a aprender maniféstase na obriga intrínseca do facer filosófico de xerar marcos de sentido cada vez máis complexos, globais e enriquecedores que nos permitan tratar cunha realidade plástica, multifacética e omniabarcante, realidade que provoca en nós a moi humana sensación de admiración. E nesa sensación, a Filosofía non está soa, xa que a matemática e a ciencia se nutren da mesma fonte, e a competencia neses saberes cobra máis luz cando se examinan desde o saber que na orixe foi un con eles. Pero non chega a admiración. Con ela aparece a curiosidade que só se satisface cando polo sentido de iniciativa e o espírito emprendedor nos animamos á acción, á creación e á innovación. O mesmo saber require atrevemento, ousadía, iniciativa, como nos lembra Kant. A competencia dixital capacita os alumnos e as alumnas para o uso das novas tecnoloxías que serven para traballar coa materia mesma da razón, o sentido, que se presenta baixo as dúas facetas da información e a comunicación. O percorrido da filosofía polos seus temas e pola súa historia brinda acceso, ao cabo, a un panorama de teorías, pensadores/as, correntes, ideas, argumentos, críticas e preguntas que conforman a trama onde se viñeron tecendo as expresións culturais que nos fan ser o que somos.

Tamén se abordan no currículo de Filosofía varios dos elementos transversais de etapa, os que atinxen basicamente ao espírito emprendedor e ao estudo dos proxectos empresariais, e á influencia que poden ter neles as achegas das ramas da filosofía.

Na materia de Filosofía, todas estas esixencias están aglutinadas en varios bloques temáticos: a especificidade do saber filosófico, o coñecemento humano, a pregunta pola realidade, a condición humana e a racionalidade práctica. A través destes bloques o alumnado coñecerá os interrogantes, os conceptos, as formulacións e as respostas da filosofía aos grandes problemas do saber, o coñecemento, a ciencia, a realidade, a natureza, o ser humano, a acción, a arte, o discurso e a innovación. Os contidos relacionados coa epistemoloxía, a filosofía da ciencia e da natureza, e a metafísica permiten afondar no coñecemento que o alumnado ten do seu contorno e da súa relación con el. O alumnado desenvolve a competencia para interpretar sucesos, avaliar o seu impacto, localizar as súas causas, anticipar e prever as consecuencias, analizar os factores capaces de transformar a realidade. Así mesmo, invitan o alumnado a exercer o pensamento metódico (na ciencia, na ontoloxía e na metafísica) con rigor e precisión. Os contidos de antropoloxía, ética e filosofía política dan luz sobre a realidade individual, social e cultural; estimulan a autocomprensión e o autoconhecimento, espertan a capacidade de argumentación moral e política, desenvolven a

conciencia normativa e a empatía moral, fomentan o respecto polos dereitos humanos, invitan á participación activa na vida democrática. Os contidos de filosofía da linguaxe, lóxica, retórica e argumentación serven para educar a interpretación, a expresión, a formulación e a exposición do propio pensamento e do alleo en contextos comunicativos variados (deliberación, negociación, investigación, diálogo, controversia, discusión crítica e conversa informal), empregando con eficacia o razoamento lóxico e respectando as máximas que rexen a conduta racional comunicativa. Os contidos de estética proxectan o alumnado a comprender, apreciar e valorar con espírito crítico reflexivo, actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas. A finalidade é apropiarse criticamente dun conxunto de criterios estéticos para estimar o valor da produción cultural e artística e, chegado o caso, producir obras artísticas innovadoras con contido filosófico.

Tanto estes contidos curriculares coma o tratamento das competencias clave e dos elementos transversais invitan o profesorado da materia a emprender unha renovación metodolóxica na que os alumnos e as alumnas sexan quen de ocupar o papel activo fundamental que lles corresponde nos procesos de ensino e aprendizaxe: o de persoas autónomas e críticas, sociais e racionais, creativas e prudentes, donas de si e respectuosas coas demais persoas, sabias e felices. O tipo de persoa que a mellor filosofía nos presenta, desde sempre, como ideal humano.

A Historia da Filosofía, é unha materia que dá sentido e continuidade desde unha perspectiva histórica ás ideas que se presentaron na Filosofía de primeiro de bacharelato. Contribúe ao desenvolvemento integral dos alumnos e das alumnas, xa que permite tomar conciencia do seu ser como ser pensante e autónomo, e reflexionar sobre as súas propias crenzas, ideas e conviccións e as do mundo que hai arredor, de xeito crítico e razoado, e rexeitalas e/ou modificalas, ou asumilas como parte de si. A Historia da Filosofía trátase dunha investigación que nos fará máis libres, permitiranos comprender o pasado e o presente, e proxectar solucións sobre os problemas que se nos formulen no futuro, favorecendo o desenvolvemento persoal e social como cidadán ou cidadá.

A psicoloxía é unha rama do saber da que a súa finalidade esencial é tanto a comprensión da propia individualidade como das condutas sociais e a súa interrelación. Trátase dunha materia a medio camiño no campo dos estudos: por unha banda, ten unha indubidable filiación humanística; por outra parte, a súa temática busca regularidades e explicacións científicas. Con estas características distintivas, polo seu obxecto de estudo e a súa metodoloxía, consideramos a psicoloxía unha disciplina moi interesante para o alumnado de segundo de bacharelato, cunha indubidable vertente práctica, na medida en que lle axudará a coñecerse mellor como individuo e a desenvolverse como persoa e, ao tempo, a afrontar os diversos problemas e retos que a convivencia suscita.

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo

tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías didácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en traballos cooperativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o traballo por retos, etc., metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitado o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente segundo o nivel. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A

comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos" e, por último, "Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía". As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política. En segundo de ESO abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central. En terceiro de ESO, curso final do ciclo, os temas atinxen á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen. No cuarto curso da etapa retómanse xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos, tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

1.1.1. Elementos transversais con carácter común a todas as materias do departamento

O departamento de Filosofía continúa a colaborar en proxectos do centro e coa a biblioteca sobre temas transversais. De este modo, continuaremos participando no proxecto iniciado en cursos pasados para a concienciación sobre o coidado e a limpeza no centro, realizando tarefas relacionadas con esta temática e con outras que poidan levarse a cabo durante o curso xunto con outros departamentos: relacionadas coa igualdade, coa violencia de xénero e coa LGBTIfobia

2.- Historia da Filosofía

2.1. 2º Bacharelato

2.1.1. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

1.1.1.1.: Competencia en Comunicación Lingüística:

Estándar:	Temporalización:
HFil2B1.1. Comprende o sentido global dos textos máis salientables dos/das autores/as estudados/as, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e as formulacións que se defenden, e é quen de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas	En todas e cada unha das unidades didácticas do curso

HFil2B1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica das súas ideas.	
HFil2B1.3. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito	
HFil2B1.4. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, imitación, participación, virtude e xustiza, entre outros, e aplícaos con rigor.	Unidade 1: A filosofía na Grecia Antigua 1: Platón
HFil2B1.5. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude	
HFil2B1.6. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros	Unidade 2: A filosofía na Grecia Antigua 2: Aristóteles
HFil2B1.7. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e da física, o coñecemento, a ética eudemonística e a política, en comparación coas teorías de Platón	
HFil2B1.8. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplícaos con rigor.	Unidade 3: Filosofía Medieval
HFil2B1.9. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga	
HFil2B1.10. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, "cogito", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e aplícaos con rigor.	Unidade 4: A Filosofía Moderna 1: Descartes, Locke e Hume
HFil2B1.11. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do "cogito" e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval.	
HFil2B1.12. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor.	
HFil2B1.13. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hume, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno	
HFil2B1.14. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, nóumeno, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado,	Unidade 5: A Filosofía Moderna 2: Kant

liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízaos con rigor.	
HFil2B1.15. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.	
HFil2B1.14. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízaos con rigor	Unidade 6: A Filosofía Contemporánea 1: Karl Marx
HFil2B1.15. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo.	
HFil2B1.16. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno retorno, entre outros, e aplícaos con rigor	Unidade 7: A Filosofía Contemporánea 2: Friedrich Nietzsche
HFil2B1.17. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, á moral e á ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea.	
HFil2B1.18. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplícaos con rigor, como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros	Unidade 8: A Filosofía Contemporánea 3: José Ortega y Gasset
HFil2B1.19. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entre outras	

1.1.1.2.: Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencias e Tecnoloxía:

Estándar:	Temporalización:
HFil2B2.1. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación científica das cuestións.	Unidade 2: A filosofía na Grecia Antigua 2: Aristóteles
HFil2B2.2. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Renacemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana.	Unidade 4: A Filosofía Moderna 1: Descartes, Locke e Hume

1.1.1.3.: Competencia Dixital:

Estándar:	Temporalización:
HFil2B3.1. Selecciona información de distintas fontes, bibliográficas e de internet, e recoñece as fontes fiables.	En todas e cada unha das unidades didácticas do curso
HFil2B3.2. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0. (wikis,	

blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos.	
HFil2B3.3. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación, e decide os conceptos adecuados.	
HFil2B3.4. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación.	

1.1.1.4.: Competencia en Aprender a Aprender:

Estándar:	Temporalización:
HFil2B4.1. Analiza as ideas dun texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica das súas ideas.	En todas e cada unha das unidades didácticas do curso
HFil2B4.2. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados.	
HFil2B4.3. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a, mediante resumos dos seus contidos fundamentais, e clasifícaos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.	
HFil2B4.4 Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, e relacionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón.	Unidade 1: A filosofía na Grecia Antigua 1: Platón
HFil2B4.5. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval, en relación coas solucións achegadas por Tomé de Aquino.	Unidade 3: Filosofía Medieval

1.1.1.5.: Competencias Sociais e Cívicas:

Estándar:	Temporalización:
HFil2B5.1. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns.	En todas e cada unha das unidades didácticas do curso
HFil2B5.2. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.	Unidade 1: A filosofía na Grecia Antigua 1: Platón
HFil2B5.3. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana.	Unidade 4: A Filosofía Moderna 1: Descartes, Locke e Hume
HFil2B5.4. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relaciónaas coas solucións aportadas por Hume.	

HFil2B5.5. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións	Unidade 5: A Filosofía Moderna 2: Kant
HFil2B5.6. Identifica os problemas da filosofía contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx.	Unidade 6: A Filosofía Contemporánea 1: Karl Marx
HFil2B5.7. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social.	
HFil2B5.8. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, e valora o seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia.	Unidade 8: A Filosofía Contemporánea 3: José Ortega y Gasset

1.1.1.6.: Competencia en Sentido de Iniciativa e Espírito Emprendedor:

Estándar:	Temporalización:
HFil2B6.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito	En todas e cada unha das unidades didácticas do curso
HFil2B6.2. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos formulados na historia da filosofía.	

1.1.1.7.: Competencia en Conciencia e Expresións Culturais:

Estándar:	Temporalización:
HFil2B7.1. Fai referencia de modo acertado, nas súas redaccións, ao contexto artístico e cultural do pensamento de cada autor do que se trate nese texto	En todas e cada unha das unidades didácticas do curso
HFil2B7.2. Identifica os problemas do pensamento moderno e relaciónaos coas solucións aportadas por Descartes.	Unidade 4: A Filosofía Moderna 1: Descartes, Locke e Hume
HFil2B7.3. Acude a algún exemplo do Realismo artístico do século XIX (incluíndo a novelistas coma Charles Dickens) para ilustrar e exemplificar a crítica marxista ao estadio de desenvolvemento histórico.	Unidade 6: A Filosofía Contemporánea 1: Karl Marx
HFil2B7.4. Recorre a algunha manifestación da arte das Vanguardias ou os múltiples “-ismos” da primeira metade do século XX para iluminar o concepto orteguiano de perspectivismo ou home-masa	Unidade 8: A Filosofía Contemporánea 3: José Ortega y Gasset

2.1.2. Obxectivos

O desenvolvemento desta materia debe contribuír a que os alumnos e as alumnas adquiren as seguintes capacidades:

Comprender os problemas filosóficos fundamentais que ocuparon os filósofos ao longo da historia e recoñecer a súa transcendencia para a comprensión do mundo actual.

Analizar e comentar textos filosóficos establecendo con eles unha relación de diálogo crítico que leve á súa interpretación, á súa comparación e á súa localización.

Relacionar as teorías filosóficas co marco social e cultural no que se formularon e do que son a súa expresión, xunto con outras manifestacións da actividade intelectual humana.

Comprender a relación existente entre as diversas teorías e correntes filosóficas que se sucederon ao longo da historia, analizando as semellanzas e as diferencias tanto no modo de formular os problemas como nas solucións que se propoñen.

Situar as distintas formas culturais e ideolóxicas do presente no marco da Historia das Ideas, e recoñecer o valor da comprensión do outro (texto ou interlocutor) para o desenvolvemento do propio punto de vista.

Descubrir as conceptualizacións de carácter excluínte ou discriminatorio que, de forma explícita ou implícita, forman parte do discurso filosófico.

Planificar e realizar pequenas investigacións sobre temas monográficos, utilizando os procedementos básicos do traballo intelectual, e poñendo especial atención no rigor conceptual e lóxico tanto na análise do tema como na expresión do propio pensamento.

Comprender que o diálogo racional é a forma máis adecuada para a libre expresión e comparación de ideas, e que a razón é unha capacidade privilexiada para regular la acción humana individual e colectiva.

2.1.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable

1ª Avaliación:

1. -PLATÓN

Interpretación: Marco histórico e conceptual,

Ponderación: 2,5

A formación da polis grega.

Antecedentes presocráticos: Heráclito, Parménides e Anaxágoras.

Os sofistas e Sócrates.

Comprensión

Ponderación: 6

A teoría platónica das ideas:

Mundo sensible e mundo intelixible.

Graos de coñecemento.

La concepción política de Platón:

Antropoloxía platónica

Vinculación da alma á cidade.

Coñecemento específico [ESTE APARTADO É COMÚN PARA TODOS OS AUTORES]

Ponderación: 1,5

Poñer en relación a temática do texto con outros puntos da temática dos diferentes autores o correntes filosóficas do currículo ou cun tema proposto. De xeito xenérico, pódese propoñer un dos seguintes tipos de cuestións:

a) reexpoñer nun autor ou autores diferentes -con claridade conceptual e rigor lóxico- o problema tratado no texto, ou ben

b) solucionar -críticamente e con rigor conceptual- unha cuestión sobre un tema

do mundo actual en relación co texto proposto, ou ben, vincular á problemática do texto -de modo apropiado e con coherencia conceptual- unha cuestión que se propoña.

2. - ARISTÓTELES

Interpretación: Marco histórico e conceptual

Ponderación: 2,5

Crítica da doutrina platónica.

O proceso de abstracción fronte ao acceso dialéctico ás ideas de corte platónico.

O tránsito cara o mundo helenístico.

Comprensión

Ponderación: 6

A teoría hylemórfica no seo da physis:

A kinesis ou cambio.Os principios do cambio.

A teoría causal.

Xerarquía de seres e modos de ser.

O motor inmóbil.

A idea de cidadán en Aristóteles:

A ética aristotélica: ethos e praxe, o concepto de areté.

A idea de polis e a condición de cidadán.

2ª avaliación:

3 .- A Filosofía Medieval

Interpretación: Marco histórico e conceptual

Ponderación: 2,5

Agostiño de Hipona:

Helenismo: Filosofía e cristianismo.

As novas ideas fronte ao mundo grego.

Tomé de Aquino:

A noción de Escolástica e o nacemento da Universidade.

A recepción de Aristóteles. Averroes e o averroísmo latino.

Comprensión

Ponderación: 6

O problema entre razón e fe en Santo Agostiño e en San Tomé.

Lei divina, lei natural e lei positiva en San Tomé.

4 .- DESCARTES, LOCKE E HUME

Interpretación: Marco histórico e conceptual

Ponderación: 2,5

Renacemento e Reforma

A vinculación do empirismo e o racionalismo coa revolución científica.

Comprensión

Ponderación: 6

O problema do método: a idea de substancia en Descartes e o problema da veracidade divina.

Fenomenalismo e causalidade en Hume.

A idea de “estado de natureza” como fundamento ideolóxico do novo estado burgués: a teoría do contrato social en Locke.

5. - KANT

Interpretación: Marco histórico e conceptual

Ponderación: 2,5

Factores políticos, sociais e culturais que no século XVIII conducen á Ilustración.

As novas ideas: progreso, educación ou iluminación, humanidade, civilización, natureza.

Características da razón ilustrada.

Comprensión

Ponderación: 6

A idea kantiana de Ilustración.

A síntese entre racionalismo e empirismo en Kant.

O formalismo moral.

3ª Avaliación

6 . - MARX

Interpretación: Marco histórico e conceptual

Ponderación: 2,5

As influencias do socialismo utópico, da esquerda hegeliana e da Economía política.

Revolución industrial e movemento obreiro.

O nacemento das ciencias sociais.

Comprensión

Ponderación: 6

O concepto de alienación.

A análise da mercancía e o concepto de plusvalía.

O materialismo histórico.

7. – NIETZCHE e ORTEGA Y GASSET

Curriculo

Interpretación: Marco histórico e conceptual

Ponderación: 2,5

Un novo marco científico: evolucionismo e positivismo.

A herdanza da Ilustración.

Comprensión

Ponderación: 6

O método xenealóxico.

Crítica da cultura occidental: O nihilismo.

A vontade de poder e o Superhome.

2.1.4. Concrecións metodolóxicas

Exposición, por parte do profesor, dos contidos. Para iso empregaranse esquemas gráficos no encerado dixital ou, ocasionalmente, pedirase aos alumnos que os efectúen eles mesmos.

Preguntas frecuentes para determinar o grao de asimilación dos contidos.

No caso de que as circunstancias obriguen a un desenvolvemento do curso “a distancia”, potenciarase a Aula Virtual do centro, con especial insistencia en proporcionar materiais para a súa lectura e traballo por parte do alumnado, á par que propoñendo cuestións e preguntas a través do foro da citada plataforma. Se algún alumno ou alumna non dispón dos recursos suficientes (situación

concretada polo centro xa a comezos de curso) se lle proporcionarán ditos recursos coa axuda da Consellería de Educación.

Nesta situación, o profesor viviará diariamente a entrega das actividades e/ou plantexamento de cuestións por parte do alumnado, con frecuentes apelaciones a través da mencionada aula virtual ou por medio do correo electrónico do centro (telleiras.org). No caso de perder o contacto con algún alumno ou alumna durante máis dunha quincena, recurrirase á chamada telefónica ao domicilio do alumno.

2.1.5. Materiais e recursos didácticos

Empregaranse os apuntamentos e presentacións elaborados polo departamento.

2.1.6. Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción

2.1.6.1 Procedementos e instrumentos de avaliación

Instrumentos:

Conceptos e Procedementos	Peso %
Probas escritas (exames)	80%
Actividades entregadas ao longo da avaliación, cunha data límite de entrega consensuada polo alumnado e o profesor	20%

É avaliación continua. Isto significa que non hai recuperacións: a nota da última avaliación é a que conta. Tamén significa que nos exames “entrarán” todos os autores estudados desde o comezo do curso (coa posibilidade de seleccionar algúns temas de cada autor).

Para determinar a nota final tomaráse a nota do último exame (3ª avaliación) e sumaráselle as notas das anteriores avaliacións segundo o exposto na seguinte táboa:

Nota	5-6	7-8	9-10
Primeira avaliación	+ 0,5 ptos	+ 0,75 ptos	+ 1 pto
Segunda avaliación	+ 0,5 ptos	+ 0,75 ptos	+ 1 pto

2.1.6.2 Criterios de cualificación

A cualificación oficial da avaliación (número enteiro) obterase por redondeo automático da nota con decimais correspondente, entendendo por “redondeo automático” o efectuado por calquera das follas de cálculo existentes; é dicir, un número decimal ata ,49 dará como resultado o enteiro correspondente, mentras que a partir de ,50 da como resultado o número enteiro seguinte ou posterior.

2.1.6.3 Avaliación extraordinaria

Na avaliación extraordinaria de setembro empregárase un único exame, similar en estrutura ao final do curso, do que os seus contidos serán obxecto de información e difusión ao alumnado.

2.1.7. Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

Non procede a consideración de materia pendente neste nivel de 2º de bacharelato.

Con respecto ao alumnado que suspende unha das dúas primeiras avaliacións, prestarase atención á asimilación activa dos contidos por parte de todo o alumnado, e proporáanse as seguintes actividades de reforzo:

- Elaboración guiada de mapas conceptuais ou táboas informativas dos temas que maior dificultade presenten ao alumnado.
- Comentarios de textos alternativos.

2.1.8. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas

A avaliación inicial constará dunha composición escrita de carácter filosófico sobre a orixe da Filosofía grega.

No caso de redundar nun resultado insatisfactorio, proporáase ao alumnado que repitan a súa redacción, e, se este resultado insatisfactorio é maioritario, proporáase un texto distinto.

2.1.9. Medidas de atención á diversidade

Para o alumnado que requira unha **atención educativa diferente á ordinaria**, (en base ao recollido no Decreto 86/2015, do 25 de xuño) por presentar necesidades educativas especiais, por dificultades específicas de aprendizaxe por trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais, por se incorporar tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar, **estableceranse as medidas curriculares e organizativas** necesarias co fin de que poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias establecidas en cada etapa para todo o alumnado.

De ser necesario, elaborárase a **adaptación curricular** do alumnado que a precise en colaboración co Departamento de Orientación; o noso Departamento levará a cabo as medidas recollidas nesa adaptación que lle correspondan.

Así mesmo, estableceranse as **medidas** oportunas para os alumnos con dificultades específicas de aprendizaxe por TDAH, tales como adaptación de instrumentos e, e de ser o caso, tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado. De igual xeito, buscarase a localización máis idónea na aula, de forma que estean sentados cerca da mesa do profesor e, na medida do posible, ao lado de compañeiros que lle sirvan de modelo de tranquilidade, de orde e axuda.

Ao longo do curso e, segundo a evolución e necesidades concretas de cada alumno/a, poderanse levar a cabo todas as medidas que consideremos necesarias para o correcto desenvolvemento destes alumnos/as.

2.1.10. Elementos transversais

- O comentario de texto
- Diálogo filosófico e argumentación
- Ferramentas de aprendizaxe e investigación da filosofía
- Aplicación das competencias de tecnoloxías da información e da comunicación á historia da filosofía.

2.1.11. Actividades complementarias e extraescolares

En principio, non programamos ningunha actividade complementaria ou extraescolar este curso 2019-20, se ben permaneceremos atentos a abertos se se presenta a ocasión de participar nunha actividade complementaria ou extraescolar que o departamento considere adecuada e interesante.

2.1.12. Acreditación de coñecementos previos

(Só Departamentos de Bioloxía e Xeoloxía, e Física e Química)

3.- Psicoloxía

3.1. 2º Bacharelato

3.1.1. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

2.1.1.1.: Competencia en Comunicación Lingüística:

Estándar:	Temporalización:
Psi2B1.1. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da Psicoloxía de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.	Unidade 1: A Psicoloxía como Ciencia
Psi2B1.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas doenzas que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, deleción, etc.	Unidade 2: Fundamentos Biolóxicos da Conduta
Psi2B1.3. Relaciona os conceptos de atención e concentración como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención e os tipos de alteración que poden sufrir.	Unidade 4: Atención e Memoria

Psi2B1.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc., e expón as súas consecuencias de xeito argumentado.	
Psi2B1.5. Describe e valora a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como por exemplo os coñecementos previos adquiridos, as capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores	Unidade 5: A aprendizaxe
Psi2B1.6. Explica os tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón), especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos, e analizando a relación entre emoción e cognición.	Unidade 6: Motivación e Personalidade
Psi2B1.7. Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristura, ira, sorpresa, etc.) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor, etc.), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo, etc.)	

2.1.1.2.: Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencias e Tecnoloxía:

Estándar:	Temporalización:
Psi2B2.1. Recoñece as características, tipoloxía e métodos do saber científico	Unidade 1: A Psicoloxía como Ciencia
Psi2B2.2. Recoñece e valora as cuestións e os problemas que investiga a psicoloxía desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.	
Psi2B2.3. Explica e estima a importancia dos obxectivos que caracterizan a psicoloxía: describir, explicar, predicir e modificar.	
Psi2B2.4. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico diferentes tipos de encéfalos animais en comparación co humano, valéndose de medios documentais.	Unidade 2: Fundamentos Biolóxicos da Conduta
Psi2B2.4. Investiga e explica a organización das áreas cerebrais e as súas funcións, e localiza nun debuxo as devanditas áreas.	
Psi2B2.5. Describe e compara as técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.	
Psi2B2.6. Discrimina de modo riguroso antre trastornos mentais, trazando un mapa da súa tipoloxía, atendendo a organización da O.M.S	Unidade 3: Os Trastornos Mentais
Psi2B2.7. Describe perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía, e reflexiona sobre os métodos utilizados por cada unha delas.	

2.1.1.1.3: Competencia Dixital:

Estándar:	Temporalización:
Psi2B3.1. Elabora unha presentación dixital sobre os contenidos indicados polo profesor	Ao longo das dúas primeiras avaliacións
Psi2B3.2. Investiga a través de internet a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana.	Unidade 2: Os Fundamentos Biolóxicos da Conduta
Psi2B3.3. Localiza e selecciona información en internet acerca de distintos tipos de doenzas causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, a síndrome do miaño de gato ou a síndrome de Klinefelter, entre outras.	
Psi2B3.4. Procura e selecciona información en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc., e elabora conclusións.	Unidade 4: Atención e Memoria
Psi2B3.5. Exemplifica, a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria, como a amnesia, a hipermnesia, a paramnesia e os falsos recordos, desenvolvendo a súa capacidade emprendedora.	
Psi2B3.6. Analiza e aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos, utilizados nos medios de comunicación audiovisual.	Unidade 5: A aprendizaxe

2.1.1.4.: Competencia en Aprender a Aprender:

Estándar:	Temporalización:
Psi2B4.1. Describe e aprecia a utilidade das técnicas e das metodoloxías de investigación psicolóxica, explicando as características de cada unha, como son os métodos comprensivos (introspección, fenomenoloxía, hermenéutica, test, entrevista persoal, dinámica de grupos, etc.) e os seus obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos, etc.).	Unidade 1: A Psicoloxía como Ciencia
Psi2B4.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais, utilizando medios informáticos, acerca das seguintes teorías: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.	
Psi2B4.3. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional.	Unidade 6: Motivación e Personalidade
Psi2B4.4. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación (homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas), utilizando mapas	

conceptuais, e elabora conclusións.	
Psi2B4.5. Describe, establecendo semellanzas e diferenzas, as teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as achegas que cada unha delas realizou no coñecemento da natureza humana.	

2.1.1.5.: Competencias Sociais e Cívicas:

Estándar:	Temporalización:
Psi2B5.1. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicoloxía, e identifica as ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.), investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, na terceira idade, en minusvalías, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc.	Unidade 1: A Psicoloxía como Ciencia
Psi2B5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres, e os seus efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un entendemento e unha comprensión mellores entre as persoas de distinto sexo.	Unidade 2: Os Fundamentos Biolóxicos da Conduta
Psi2B5.3. Discrimina e diferencia entre trastorno, síndrome e enfermidade mental, afondando na súa comprensión e notando as graduais e permeables distincións entre as persoas.	Unidade 3: Os trastornos Mentais
Psi2B5.4. Realiza un cadro comparativo sobre as teorías sobre a emoción, por exemplo como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico, valorando a importancia da psicoafectividade no equilibrio da persoa.	Unidade 6: Motivación e Personalidade

2.1.1.6.: Competencia en Sentido de Iniciativa e Espírito Emprendedor:

Estándar:	Temporalización:
Psi2B6.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, por exemplo: hipófise e depresión, tiroide e ansiedade, paratiroide e astenia, suprarrenais e delirios, páncreas e depresión, sexuais e climaterio, etc	Unidade 2: Os Fundamentos Biolóxicos da Conduta
Psi2B6.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para deseñar e elaborar, con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana.	Unidade 4: Atención e Memoria
Psi2B6.3. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar,	Unidade 5: A aprendizaxe

utilizando medios informáticos, un cadro comparativo das teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson); aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike); condicionamento instrumental (Skinner); teoría cognitiva (Piaget); Gestalt (Khöler); aprendizaxe social ou vicaria (Bandura), etc.	
Psi2B6.4. Argumenta, en colaboración grupal, sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo, analizando a relación entre motivación e consecución de logros.	Unidade 6: Motivación e Personalidade

1.1.1.1.: Competencia en Conciencia e Expresións Culturais:

Estándar:	Temporalización:
Psi2B7.1. Explica e recoñece a importancia das achegas que a psicolóxica realizou na comprensión dos fenómenos humanos, identificando os problemas específicos dos que se ocupa e as conclusións achegadas.	Unidade 1: A Psicoloxía como Ciencia
Psi2B7.2. Busca, selecciona e identifica obras das artes gráficas nas que se exemplifique algún trastorno psicolóxico ou da conduta	Unidade 3: Os trastornos Mentais
Psi2B7.3.	
Psi2B7.4.	

3.1.2. Obxectivos

Tema 1: A psicoloxía como ciencia:

Entender e apreciar a especificidade e a importancia do coñecemento psicolóxico, como ciencia que trata da conduta e os procesos mentais do individuo, valorando que se trata dun saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a investigación e a innovación.

Identificar a dimensión teórica e práctica da psicoloxía, os seus obxectivos, as súas características e as súas ramas e técnicas de investigación, relacionándoas, como ciencia multidisciplinar, con outras ciencias cuxo fin é a comprensión dos fenómenos humanos, como a filosofía, a bioloxía, a antropoloxía, a economía, etc.

Recoñecer e expresar as achegas máis importantes da psicoloxía, desde os seus inicios ata a actualidade, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas polas correntes psicolóxicas contemporáneas, e realizando unha análise crítica de textos significativos e breves de contido psicolóxico, identificando as problemáticas formuladas e relacionándoas co estudado na unidade.

Tema 2. Fundamentos biolóxicos da conduta

Explicar a evolución do cerebro humano desde un enfoque antropolóxico, distinguindo as súas características específicas das doutros animais, co fin de apreciar a importancia do desenvolvemento neurolóxico e as consecuencias que delas se derivan.

Analizar e apreciar a importancia da organización do sistema nervioso central, fundamentalmente do encéfalo humano, distinguindo as localizacións e as funcións que determinan a conduta dos individuos

Entender e valorar as técnicas actuais de investigación do cerebro e o seu impacto no avance científico acerca da explicación da conduta e na superación dalgúns trastornos e dalgunhas doenzas

mentais.

Comprender e recoñecer algunhas das bases xenéticas que determinan a conduta humana, apreciando a relación de causa e efecto que pode existir entre ambas as dúas e destacando a orixe dalgunhas doenzas producidas por alteracións xenéticas.

Investigar e resumir a influencia do sistema endócrino sobre o cerebro e os comportamentos derivados diso, co fin de valorar a importancia da relación entre ambos.

Tema 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria

Comprender a percepción humana como un proceso construtivo eminentemente subxectivo e limitado, no cal ten a súa orixe o coñecemento sobre a realidade, valorando o ser humano como un procesador de información.

Explicar e apreciar a relevancia das influencias individuais e sociais no fenómeno da percepción, valorando criticamente tanto os seus aspectos positivos como os negativos.

Coñecer e analizar a estrutura, os tipos e o funcionamento da memoria humana, investigando as achegas dalgunhas teorías actuais, co fin de entender a orixe e os factores que inflúen no desenvolvemento desta capacidade no ser humano, e utilizar as súas achegas na súa propia aprendizaxe.

Tema 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento

Explicar as principais teorías sobre a aprendizaxe, identificando os factores que cada unha delas considera determinantes neste proceso, co obxecto de iniciarse na comprensión deste fenómeno e das súas aplicacións no campo social, e utilizar os seus coñecementos para mellorar a súa propia aprendizaxe.

Comprender os procesos cognitivos superiores do ser humano, como a intelixencia e o pensamento, mediante o coñecemento dalgunhas teorías explicativas da súa natureza e o seu desenvolvemento, distinguindo os factores que inflúen nel e investigando a eficacia das técnicas de medición utilizadas e o concepto de CI, co fin de entender esta capacidade humana.

Recoñecer e valorar a importancia da intelixencia emocional no desenvolvemento psíquico da persoa.

Reflexionar sobre as posibilidades da intelixencia artificial e xulgar criticamente os seus alcances e os seus límites, co fin de evitar a equivocada humanización das máquinas pensantes e a deshumanización das persoas.

Tema 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade.

Explicar e valorar a importancia da motivación, a súa clasificación e a súa relación con outros procesos cognitivos, desenvolvendo os supostos teóricos que a explican e analizando as deficiencias e os conflitos que no seu desenvolvemento conducen á frustración.

Comprender o que é a personalidade, analizando as influencias xenéticas, ambientais e culturais sobre as que se edifica, as teorías que a estudan e os factores motivacionais, afectivos e cognitivos necesarios para a súa axeitada evolución, en cada fase do seu desenvolvemento.

Entender e reflexionar sobre a complexidade que implica definir o que é un trastorno mental, describindo algúns dos factores xenéticos, ambientais e evolutivos implicados, co fin de comprender as perspectivas psicopatolóxicas e os seus métodos de estudo.

Recoñecer e valorar os tipos de afectos, así como a orixe dalgúns trastornos emocionais, co obxecto de espertar o seu interese polo desenvolvemento persoal desta capacidade.

Coñecer a importancia que na maduración da persoa teñen as relacións afectivas e sexuais, analizando criticamente os seus aspectos fundamentais.

3.1.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable

1ª Avaliación:

Tema 1: A Psicoloxía como Ciencia.

Constitución da psicoloxía como saber autónomo: Wundt, Watson, James e Freud.

Teorías psicolóxicas: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.

O obxecto propio da psicoloxía. A psicoloxía e outros saberes.

Obxectivos que caracterizan a psicoloxía.

Facetas teórica e práctica da psicoloxía, e ámbitos de aplicación.

Metodoloxías da investigación psicolóxica: métodos e obxectivos.

Tema 2: Fundamentos Biolóxicos da Conduta.

Anatomía do encéfalo humano. Comparativa co doutros animais.

Filoxénese da evolución do cerebro humano e relación coa conduta.

Morfoloxía da neurona. Sinapse, impulso nervioso e neurotransmisores.

Áreas do cerebro e as funcións que executan.

Técnicas de investigación da actividade cerebral: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.

Doenzas causadas por alteracións xenéticas. Anomalía na conduta. Síndromes.

Sistema endócrino. Glándulas e hormonas, e influencia na conduta

2ª Avaliación:

Tema 3: Os procesos cognitivos básicos: atención e memoria

A memoria. Atención e concentración.

Tipos de atención.

Alteracións da atención.

Tipos de memoria. Relación entre eles e utilidade que teñen na aprendizaxe humana.

Esquecemento: causas.

A memoria e os efectos producidos nela por desuso, interferencia, falta de motivación, etc.

Distorsións e alteracións da memoria.

Tema 4: Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe.

Teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico; aprendizaxe por ensaio-erro; condicionamento instrumental; teoría cognitiva; aprendizaxe social.

Técnicas de condicionamento na publicidade.

Factores que inflúen na aprendizaxe: coñecementos previos adquiridos, capacidades, personalidade, estilos cognitivos, motivación, actitudes e valores.

3ª Avaliación:

Tema 5: A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade

Teorías sobre a motivación: homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas.

Causas da frustración. Clasificación dos conflitos de Lewin.

Alternativas á frustración: agresión, logro indirecto, evasión, depresión ou aceptación.

Motivación e consecución de logros no ámbito laboral e no educativo.

Teorías da personalidade

Fases do desenvolvemento da personalidade
Métodos de avaliación da personalidade e as súas limitacións.
Relación entre a conciencia e os procesos inconscientes.
Drogas; alteracións de conciencia e de personalidade.
Identidade e autoestima.
Perspectivas, modelos de estudo e métodos usados para tratar as psicopatoloxías.
Trastornos en relación ás necesidades biolóxicas e ás adiccións.
Trastornos en relación ás emocións.
Trastornos en relación a elementos corporais.
Trastornos en relación á personalidade.
Trastornos en relación ao desenvolvemento evolutivo.
Compoñentes hereditarios e aprendidos dos afectos.
Relación entre emoción e cognición.
Emocións primarias, secundarias e autoconscientes.
Teorías sobre a emoción, como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico.
A psicoafectividade e o equilibrio da persoa.
Trastornos e problemas emocionais.
Importancia da afectividade e da sexualidade na maduración da persoa. Psicología da sexualidade.
Comunicación emocional: linguaxe verbal e non verbal.

3.1.4. Concrecións metodolóxicas

Ao alumnado porporcionaráselle un caderno de contidos teóricos e actividades de todo tipo de modo que, despois da presentación e explicación dos contidos empregando material audiovisual e presentacións en Power Point, o alumnado fará as actividades na súa casa para afondar na comprensión e desvelar as posibles dúbidas ou problemas que lle xurdan.

Beneficiándose do relativamente escaso número de alumnos, o profesor atenderá na clase esas dúbidas ou problemas antes de continuar co seguinte contido.

No caso de que as circunstancias obriguen a un desenvolvemento do curso “a distancia”, potenciarase a Aula Virtual do centro, con especial insistencia en proporcionar materiais para a súa lectura e traballo por parte do alumnado, á par que propoñendo cuestións e preguntas a través do foro da citada plataforma. Se algún alumno ou alumna non dispón dos recursos suficientes (situación concretada polo centro xa a comezos de curso) se lle proporcionarán ditos recursos coa axuda da Consellería de Educación.

Nesta situación, o profesor viviará diariamente a entrega das actividades e/ou plantexamento de cuestións por parte do alumnado, con frecuentes apelacións a través da mencionada aula virtual ou por medio do correo electrónico do centro (telleiras.org). No caso de perder o contacto con algún alumno ou alumna durante máis dunha quincena, recurrirase á chamada telefónica ao domicilio do alumno.

3.1.5. Materiais e recursos didácticos

Empregaranse presentacións en formato power point, documentais e fragmentos de películas e series televisivas, ademáis de apuntamentos elaborados polo departamento.

3.1.6. Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción

3.1.6.1 Procedementos e instrumentos de avaliación

Para cada avaliación, a nota obterase a partes iguais (50%) entre unha proba obxectiva e as actividades propostas nos cadernos.

A parte de ditas actividades, o alumnado deberá elaborar dúas presentacións, correspondentes as dúas primeiras avaliacións: unha sobre un psicólogo coñecido, e outra sobre un trastorno da conduta.

3.1.6.2 Criterios de cualificación

A nota final obterase como resultado da media aritmética das notas das 3 avaliacións. Precisarase ter un punto ao menos en cada unha das avaliacións para poder facer a media.

3.1.6.3 Avaliación extraordinaria

Os alumnos que non aproben a materia na avaliación final ordinaria de xuño presentaranse a unha proba escrita no mes de setembro e ademáis terán que entregar un caderno de actividades especialmente deseñadas para a proba de setembro.

3.1.7. Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

O alumnado suspenso será obxecto dun especial seguimento continuo na clase, controlando a súa diaria comprensión e elaboración das actividades.

3.1.8. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas

A avaliación inicial terá como instrumento as actividades da unidade 1. O profesor comunicará ao alumnado os resultados concretos e individualizados de cada unha das actividades, indicando suxestións de mellora.

3.1.9. Medidas de atención á diversidade

Para o alumnado que requira unha **atención educativa diferente á ordinaria**, (en base ao recollido no Decreto 86/2015, do 25 de xuño) por presentar necesidades educativas especiais, por dificultades específicas de aprendizaxe por trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais, por se incorporar tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar, **estableceranse as medidas curriculares e organizativas**

necesarias co fin de que poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias establecidas en cada etapa para todo o alumnado.

De ser necesario, elaborárase a **adaptación curricular** do alumnado que a precise en colaboración co Departamento de Orientación; o noso Departamento levará a cabo as medidas recollidas nesa adaptación que lle correspondan.

Así mesmo, estableceranse as **medidas** oportunas para os alumnos con dificultades específicas de aprendizaxe por TDAH, tales como adaptación de instrumentos e, e de ser o caso, tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado. De igual xeito, buscarase a localización máis idónea na aula, de forma que estean sentados cerca da mesa do profesor e, na medida do posible, ao lado de compañeiros que lle sirvan de modelo de tranquilidade, de orde e axuda.

Ao longo do curso e, segundo a evolución e necesidades concretas de cada alumno/a, poderanse levar a cabo todas as medidas que consideremos necesarias para o correcto desenvolvemento destes alumnos/as.

3.1.10. Elementos transversais

- Clasificación das ciencias e metodoloxía científica
- Fisioloxía do sistema nervioso

3.1.11. Actividades complementarias e extraescolares

En principio, non programamos ningunha actividade complementaria ou extraescolar este curso 2019-20, se ben permaneceremos atentos a abertos se se presenta a ocasión de participar nunha actividade complementaria ou extraescolar que o departamento considere adecuada e interesante.

3.1.12. Acreditación de coñecementos previos

(Só Departamentos de Bioloxía e Xeoloxía, e Física e Química)

4.- Filosofía

4.1. 4º ESO

4.1.1. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

1.1.1.1.: Competencia en Comunicación Lingüística:

Estándar:

Temporalización:

Fil1B1.1. Argumenta e razoa as súas opinións de forma oral e escrita, con claridade e

coherencia, e demostrando un esforzo creativo e educativo na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados.

Fil1B1.2. Expresa por escrito as teses fundamentais dalgunhas das correntes filosóficas máis importantes do pensamento occidental
Tema 1: De que trata a filosofía (Introducción ao saber filosófico)

Fil1B1.3. Comprende e usa con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia, causa, existencia, metafísica, lóxica, gnoseoloxía, obxectividade, dogmatismo, criticismo, etc.

Fil1B1.4. Le e analiza de xeito crítico fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e as características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores/as, que identifiquen as problemáticas filosóficas formuladas.

Fil1B1.5. Identifica e expresa de xeito claro e razoado os elementos e as problemáticas que implica o proceso do coñecemento da realidade, como é o dos seus graos, as súas posibilidades e os seus límites.
Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do coñecemento)

Fil1B1.6. Identifica e expresa de xeito claro e razoado as teorías sobre a alma humana, a vontade, os sentimentos e a concepción do ser humano como proxecto.
Tema 3: O ser humano (Antropoloxía filosófica)

Fil1B1.7. Comprende e utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidade, aparencia, materia e espírito, unidade, dualidade, multiplicidade, devir, necesidade, continxencia, transcendencia, categoría e abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo ou esencialismo, entre outros.
Temas 4: Perdidos no universo (Ontoloxía)

Fil 1.8 Comprende e utiliza con rigor as teorías relativas ás dimensións culturais e sociais da vida humana e ós procesos de socialización, culturación e civilización.
Tema 5: Individuo, socialización e cultura.

Fil 1.8 Comprende e utiliza con rigor as teorías relativas a orixe da sociedade, o fundamento da sociabilidade humana: a comunicación, o Estado: elementos constitutivos e teorías sobre a súa orixe, lexitimidade do poder político,
Tema 6: Sociedade e Estado

lexitimidade das normas, lexitimidade das institucións, os deberes e os seus tipos, os dereitos e as persoas.

1.1.1.2.: Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencias e Tecnoloxía:

Estándar:

Fil1B2.1. Explica os obxectivos, as funcións e os principais elementos da ciencia, manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría ou coñecemento) modelo

Fil1B2.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento.

Fil1B2.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros.

Fil1B2.4. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns aos campos filosófico e científico, como son o problema dos límites e as posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc.

Fil1B2.5. Explica e compara dúas das grandes cosmovisións do Universo: o paradigma organicista aristotélico e o modelo mecanicista newtoniano

Fil1B2.6. Usa con rigor termos epistemolóxicos e científicos como cosmovisión, paradigma, Universo, natureza, finalismo, organicismo, determinismo, orde, causalidade, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividade, cuántica, espazo, tempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidade, gaia e caos, entre outros.

Fil1B2.7. Coñece e explica as consideracións filosóficas implicadas na teoría da evolución, como a consideración dinámica e dialéctica da vida ou o indeterminismo, entre outras.

Temporalización:

Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do

Tema 4: Perdidos no universo (Ontoloxía)

Tema 3: O ser humano (Antropoloxía filosófica)

1.1.1.3.: Competencia Dixital:

Estándar:

Temporalización:

Fil1B3.1. Selecciona e sistematiza información obtida tanto de libros específicos como de internet, usando as posibilidades das novas tecnoloxías para consolidar e ampliar a información. Ao longo de todas e cada unha das unidades

Fil1B3.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc., e construír un glosario de conceptos de xeito colaborativo, usando internet.

Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do coñecemento)

Fil1B3.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc., e construír un glosario de conceptos de xeito colaborativo, usando internet.

Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do coñecemento)

Fil1B3.3. Elabora esquemas, táboas e/ou mapas conceptuais que comparen os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas.

Tema 4: Perdidos no universo (Ontoloxía)

Fil1B3.4. Localiza información en internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana.

Tema 3: O ser humano (Antropoloxía filosófica)

1.1.1.4.: Competencia en Aprender a Aprender:

Estándar:

Fil1B4.1. Analiza de xeito crítico textos pertencentes a pensadores/as destacados/as, identifica a problemática e as solucións expostas (distinguindo as teses principais e a

Temporalización:

orde da argumentación) e relaciona os problemas propostos nos textos co estudado na unidade, e/ou co achegado por outros/as Ao longo de todas e cada unha das unidades filósofos/as ou correntes, e/ou con saberes distintos da filosofía.

Fil1B4.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos e comprende o seu significado, aplícaos con rigor e organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía

Fil1B4.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos e comprende o seu significado, aplícaos con rigor e organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía

Fil1B4.3. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas, etc., amosando a comprensión dos eixes conceptuais estudados

Fil1B4.4. Identifica, relaciona e distingue as vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía. Tema 1: De que trata a filosofía (Introducción ao saber filosófico)

Fil1B4.5. Utiliza os elementos e as regras do razoamento da lóxica de enunciados.

Tema 3: A dimensión lingüística e simbólica do individuo

Fil1B4.6. Distingue un argumento veraz dunha falacia.

Fil1B4.7. Coñece o que é a metafísica e usa a abstracción para comprender os seus contidos e a súa actividade, razoando sobre eles. Tema 4: Perdidos no universo (Ontoloxía)

1.1.1.5.: Competencias Sociais e Cívicas:

Estándar:

Fil1B5.1. Identifica, relaciona e distingue as vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía.

Fil1B5.2. Explica e contrasta criterios e teorías

Temporalización:

Tema 1: De que trata a filosofía (Introducción ao saber filosófico)

Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do

sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc.

Fil1B5.3. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano, e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización, dando lugar á identidade propia do ser humano

Tema 3: O ser humano (Antropoloxía filosófica)
Tema 5: Individuo, socialización e cultura.
Tema 6: Sociedade e Estado

Fil1B5.4. Argumenta con coherencia, baseándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos etnocéntricos para xulgar os seres humanos e as culturas.

Tema 5: Individuo, socialización e cultura.

1.1.1.6.: Competencia en Sentido de Iniciativa e Espíritu Emprendedor:

Estándar:

Fil1B5.1. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie.

Temporalización:

Tema 3: O ser humano desde a filosofía
Tema 5: Individuo, socialización e cultura.

1.1.1.7.: Competencia en Conciencia e Expresións Culturais:

Estándar:

Fil1B6.1. Explica a orixe do saber filosófico diferenciándoo dos saberes prerracionais, como o mito ou a maxia.

Temporalización:

Tema 1: De que trata a filosofía (Introducción ao saber filosófico)

Fil1B6.2. ñece e explica teorías acerca do coñecemento e a verdade, como son o idealismo, o realismo, o racionalismo, o empirismo, o perspectivismo, o consenso ou o escepticismo, e contrasta semellanzas e diferenzas entre os conceptos clave que manexan.

Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do coñecemento)

Fil1B6.3. Describe as principais interpretacións metafísicas e os problemas que suscita o coñecemento metafísico da realidade.

Tema 4: Perdidos no universo (Ontoloxía)

Fil1B6.4. Analiza fragmentos breves e significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris ou M. Ponty, entre outros.

Tema 3: O ser humano (Antropoloxía filosófica)
Tema 5: Individuo, socialización e cultura.

4.1.2. Obxectivos

O desenvolvemento desta materia debe contribuír a que os alumnos e as alumnas adquiran as seguintes capacidades e actitudes:

- 5.- Identificar e apreciar o sentido dos problemas filosóficos e empregar con propiedade e rigor os novos conceptos e termos asimilados para a análise e a discusión.
- 6.- Adoptar unha actitudes crítica e reflexiva ante as cuestións teóricas e prácticas, fundamentando axeitadamente as ideas.
- 7.- Argumentar de modo coherente o propio pensamento de forma oral e escrita, contrastándoo con outras posicións e argumentacións.
- 8.- Practicar e valorar o diálogo filosófico como proceso de encontro racional e búsqueda colectiva da verdade.
- 9.- Analizar e comentar textos filosóficos, tanto na súa coherencia interna como no seu contexto histórico, identificando os problemas que plantexan, así como os argumentos e as solucións propostas.
- 10.- Empregar procedementos básicos para o traballo intelectual e o traballo autónomo: búsqueda e selección de información, contraste, análise, síntese e avaliación crítica da mesma, promovendo o rigor intelectual no plantexamento dos problemas.
- 11.- Adoptar unha actitude de respecto das diferenzas e crítica ante todo intento de xustificación das desigualdades sociais e ante toda discriminación, xa sexa por sexo, etnia, cultura, crenzas ou outras características individuais ou sociais.
- 12.- Valorar a capacidade normativa e transformadora da razón para construír unha sociedade máis xusta, na que exista unha verdadeira igualdade de oportunidades.
- 13.- Valorar os intentos por construír unha sociedade mundial baseada no cumprimento dos dereitos humanos, na convivencia pacífica e na defensa da natureza.
- 14.- Consolidar a competencia social e cidadán fundamentando teoricamente o seu sentido, valor e necesidade para exercer unha cidadanía democrática.
- 15.- Desenrolar unha conciencia cívica, crítica e autónoma, inspirada nos dereitos humanos e comprometida coa construción dunha sociedade democrática, xusta e equitativa e coa defensa da natureza, desenrolando actitudes de solidariedade e participación na vida comunitaria.

15.1.1. Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable

(Temporalización. Grao mínimo de consecución para superar a materia. Procedementos e instrumentos de avaliación)

1ª Avaliación:

Tema 1: O saber filosófico

1. Distinción mito e logos
2. Tipos de saberes. Semellanzas e diferencias.
3. Filosofía occidental e oriental.
4. A filosofía occidental e a súa historia:
 5. Época antiga. Distinguir os diferentes períodos e indicar o característico de cada un deles.
 6. Época medieval: Coñecer as diferentes escolas e indicar o característico de cada unha delas.
 7. Época moderna: Caracterización do Renacemento e das principais correntes do pensamento moderno: Racionalismo, empirismo, criticismo kantiano e Idealismo alemán.
 8. Época contemporánea: coñecemento das principais aportacións filosóficas deste periodo: positivismo de Augusto Comte, Marxismo, Vitalismo, Existencialismo, Filosofía analítica, Neopositivismo, Escola de Frankfurt e Pos-modernismo.

Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do coñecemento)

- A filosofía como saber racional:
 - Definición de coñecemento. Órganos do coñecemento. Razón e sentidos nos procesos cognitivos
 - O coñecemento sensible: As sensacións (características e fases). A percepción (mecanismos)
 - O coñecemento intelixible: A intelixencia (formación e desenrolo). Formas do pensamento abstracto (conceptos, xuízos e razoamentos)
 - Coñecemento e verdade. As interpretacións filosóficas da verdade (adecuación, evidencia, coherencia e perspectiva). Teorías sobre a verdade (escepticismo, realismo, relativismo)
 - Límites do coñecemento humano: Segundo a filosofía antiga (Platón e Aristóteles) o Segundo a filosofía moderna (Racionalismo e empirismo). Segundo o pensamento ilustrado (Kant) o Segundo a filosofía dos séculos XIX e XX (Idealismo, neopositivismo lóxico e racionalismo crítico)

2ª avaliación:

Tema 3: O ser humano (Antropoloxía filosófica)

- O ser humano e a filosofía
- O ser humano ten vontade
- O ser humano ten sentimentos.
- O ser humano como proxecto

Tema 4: Tema 4: Perdidos no universo (Ontoloxía)

- Principais problemas metafísicos: Orixe da metafísica.
- Definición e evolución da metafísica e temas da metafísica: O ser Sustancia e accidentes Problema da alma Asunto de Deus) o Descrédito actual da metafísica Crítica gnoseolóxico-lingüística Crítica ético-moral Crítica histórico política) A nova actitude ante a metafísica: o sentido da vida.
- O desenrolo tecnolóxico e as súas consecuencias: A “técnica” e a súa relación coa ciencia e a sociedade Época pre-moderna Época moderna Época pos-moderna
- A sociedade pos-industrial e os seus problemas: Rasgos Problemas

3ª Avaliación:

Tema 5: Individuo, socialización e cultura.

- Significado de “individuo”
- O ser humano como animal cultural.
- O ser humano como animal social.
- O proceso de socialización
- Tipos de sociedade segundo os seus grupos culturais.
- Cultura e civilización

Tema 6: Sociedade e Estado

- Teorías sobre a orixe da sociedade
- O fundamento da sociabilidade humana: a comunicación.
- O Estado: elementos constitutivos e teorías sobre a súa orixe.

- Lexitimidade do poder político.
- Lexitimidade das normas.
- Lexitimidade das institucións
- Os deberes e os seus tipos.
- Os dereitos das persoas.

1ª Avaliación:

Tema 1: O saber filosófico

- Recoñecer os problemas filosóficos relevantes para o ser humano e analízalos valorando diversas perspectivas teóricas.
- Analizar os textos filosóficos atendendo a o seu contido temático e a explicación dos termos específicos que aparecen.
- Empregar correctamente un vocabulario básico a nivel de discurso propio da filosofía.
- Realizar as actividades individuais e grupais que se propoñan.
- Compoñer disertacións que expresen de forma clara, coherente e argumentada os problemas filosóficos que contén esta Unidade, razoando os propios puntos de vista.

Tema 2: Buscando a verdade (Teoría do coñecemento)

- Saber definir e distinguir os conceptos de intelixencia, sensación, percepción, memoria, imaxinación, xuízo, razoamento e argumentación.
- Empregar a terminoloxía propia da epistemoloxía: racionalismo, empirismo, idealismo trascendental, idealismo absoluto, perspectivismo, relativismo e escepticismo.
- Coñecer as distintas posicións sobre a verdade.
- Comentar textos significativos.

2ª Avaliación:

Tema 3: O ser humano (Antropoloxía filosófica)

- Localizar xeograficamente lugares relevantes no desenvolvemento da filosofía de Santo Agostiño de Hipona.
- Establecer paralelismos entre corpo e alma.

Tema 4: Perdidos no universo (Ontoloxía)

- Recoñecer os problemas filosóficos relevantes para o ser humano e analízalos valorando diversas perspectivas teóricas.
- Analizar os textos filosóficos atendendo a o seu contido temático e a explicación dos termos específicos que aparecen.
- Empregar correctamente un vocabulario básico a nivel de discurso propio da filosofía.
- Realizar as actividades individuais e grupais que se propoñan.
- Compoñer disertacións que expresen de forma clara, coherente e argumentada os problemas filosóficos que contén esta Unidade, razoando os propios puntos de vista.
- Ter actualizado o caderno de clase.

3ª Avaliación:

Tema 5: Individuo, socialización e cultura.

- Discriminar significados de individuo.

- Investigar o movemento contracultural *hippy*.
- Analizar o fenómeno da globalización.
- Comparar períodos históricos.
- Analizar os problemas que conleva o relativismo.
- Investigar expectativas e sancións sociais, e o papel das minorías nunha sociedade.

Tema 6: Sociedade e Estado

- Investigar sobre as teorías contratualistas.
- Identificar os límites da propiedade privada.
- Analizar a orixe dun código normativo.
- Reflexionar sobre as ferramentas de comunicación na actualidade e sobre os bens que lexitiman as institucións.

15.1.2. Concrecións metodolóxicas

Exposición, por parte do profesor, dos contidos do libro de texto. Para iso empregaranse esquemas gráficos no encerado ou, ocasionalmente, pedirase aos alumnos que os efectúen eles mesmos. Preguntas frecuentes para determinar o grao de asimilación dos contidos.

Exercicios prácticos sobre os procedementos (mapas conceptuais, definicións, táboas e análises de textos filosóficos).

No caso de que as circunstancias obriguen a un desenvolvemento do curso “a distancia”, potenciarase a Aula Virtual do centro, con especial insistencia en proporcionar materiais para a súa lectura e traballo por parte do alumnado, á par que propoñendo cuestións e preguntas a través do foro da citada plataforma. Se algún alumno ou alumna non dispón dos recursos suficientes (situación concretada polo centro xa a comezos de curso) se lle proporcionarán ditos recursos coa axuda da Consellería de Educación.

Nesta situación, o profesor vivirá diariamente a entrega das actividades e/ou plantexamento de cuestións por parte do alumnado, con frecuentes apelacións a través da mencionada aula virtual ou por medio do correo electrónico do centro (telleiras.org). No caso de perder o contacto con algún alumno ou alumna durante máis dunha quincena, recurrirase á chamada telefónica ao domicilio do alumno.

15.1.3. Materiais e recursos didácticos

Empregarase o libro de texto da editorial Santillana: *Filosofía*, da serie Reflexiona así como presentacións elaboradas polo departamento

15.1.4. Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción

15.1.4.1 Procedementos e instrumentos de avaliación

Para cada avaliación, a nota obterase a partes iguais (50%) entre unha proba obxectiva e as actividades propostas nos cadernos.

15.1.4.1 Criterios de cualificación

A nota final obterase como resultado da media aritmética das notas das 3 avaliacións. Precisarase ter un punto ao menos en cada unha das avaliacións para poder facer a media.

15.1.4.2 Avaliación extraordinaria

Os alumnos que non aproben a materia na avaliación final ordinaria de xuño presentaranse a unha proba escrita no mes de setembro con todos os contidos do curso.

15.1.5. Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

Prestando atención á asimilación activa dos contidos por parte de todo o alumnado, proporanse as seguintes actividades de reforzo:

- Elaboración guiada de mapas conceptuais ou táboas informativas dos temas que maior dificultade presenten ó alumnado.
- Redaccións ou recensións de ensaios (ou artigos periodísticos) sinxelos sobre temas puntuais.
- Comentarios de textos alternativos.

15.1.6. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas

15.1.7. Medidas de atención á diversidade

Para o alumnado que requira unha **atención educativa diferente á ordinaria**, (en base ao recollido no Decreto 86/2015, do 25 de xuño) por presentar necesidades educativas especiais, por dificultades específicas de aprendizaxe por trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais, por se incorporar tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar, **estableceranse as medidas curriculares e organizativas** necesarias co fin de que poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias establecidas en cada etapa para todo o alumnado.

De ser necesario, elaboraranse a **adaptación curricular** do alumnado que a precise en colaboración co Departamento de Orientación; o noso Departamento levará a cabo as medidas recollidas nesa adaptación que lle correspondan.

Así mesmo, estableceranse as **medidas** oportunas para os alumnos con dificultades específicas de aprendizaxe por TDAH, tales como adaptación de instrumentos e, e de ser o caso, tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado. De igual xeito, buscarase a localización máis idónea na aula, de forma que estean sentados cerca da mesa do profesor e, na medida do posible, ao

lado de compañeiros que lle sirvan de modelo de tranquilidade, de orde e axuda.

Ao longo do curso e, segundo a evolución e necesidades concretas de cada alumno/a, poderanse levar a cabo todas as medidas que consideremos necesarias para o correcto desenvolvemento destes alumnos/as.

15.1.8. Elementos transversais

15.1.9. Actividades complementarias e extraescolares

En principio, non programamos ningunha actividade complementaria ou extraescolar este curso 2019-20, se ben permaneceremos atentos a abertos se se presenta a ocasión de participar nunha actividade complementaria ou extraescolar que o departamento considere adecuada e interesante.

15.1.10. Acreditación de coñecementos previos

(Só Departamentos de Bioloxía e Xeoloxía, e Física e Química)

15.2. 1º Bacharelato

15.2.1. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

1.1.1.1.: Competencia en Comunicación Lingüística:

Estándar:	Temporalización:
Fil1B1.1. Argumenta e razoa as súas opinións de forma oral e escrita, con claridade e coherencia, e demostrando un esforzo creativo e educativo na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados.	Ao longo de todas e cada unha das unidades
Fil1B1.2. Expresa por escrito as teses fundamentais dalgunhas das correntes filosóficas máis importantes do pensamento occidental	Tema 1: O saber filosófico
Fil1B1.3. Comprende e usa con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia, causa, existencia, metafísica, lóxica, gnoseoloxía, obxectividade, dogmatismo, criticismo, etc.	
Fil1B1.4. Le e analiza de xeito crítico fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e as características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores/as, que identifiquen as problemáticas filosóficas formuladas.	
Fil1B1.5. Identifica e expresa de xeito claro e razoado os elementos e as problemáticas que implica o proceso do coñecemento da realidade, como é o dos seus graos, as súas posibilidades e os seus límites.	Tema 2: O Coñecemento

Fil1B1.6. Coñece e manexa con rigor conceptos como símbolo, comunicación, linguaxe formal, lóxica, xuízo lóxico, razoamento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositio, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión e concepto universal, entre outros.	Tema 3: A dimensión lingüística e simbólica do individuo
Fil1B1.7. Comprende e explica a estrutura e o estilo da retórica e da argumentación.	
Fil1B1.8. Comprende e utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidade, aparencia, materia e espírito, unidade, dualidade, multiplicidade, devir, necesidade, continxencia, transcendencia, categoría e abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo ou esencialismo, entre outros.	Tema 4: A realidade
Fil1B1.9. Utilizar con rigor vocabulario específico da temática, como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emerxencia, azar, selección natural, apto, reduccionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo xenético, natureza e cultura	Tema 5: O ser humano desde a filosofía
Fil1B1.10. Usa con rigor termos como dualismo e monismo antropolóxico, areté, mente, corpo, espírito, creacionismo, antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persoa, dignidade, sentido, estado de natureza, estado de civilización, existencia, liberdade, emoción, paixón, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, morte, historia ou transcendencia, entre outros.	

1.1.1.2.: Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencias e Tecnoloxía:

Estándar:	Temporalización:
Fil1B2.1. Explica os obxectivos, as funcións e os principais elementos da ciencia, manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría ou modelo	Tema 2: O Coñecemento
Fil1B2.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento.	
Fil1B2.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros.	
Fil1B2.4. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns aos campos filosófico e científico, como son o problema dos límites e as posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc.	
Fil1B2.5. Emprega de modo axeitado e riguroso as regras e símbolos propias da lóxica.	Tema 3: A dimensión lingüística e simbólica do individuo
Fil1B2.6. Explica e compara dúas das grandes cosmovisións do Universo: o paradigma organicista aristotélico e o modelo	Tema 4: A realidade

mecanicista newtoniano	
Fil1B2.7. Usa con rigor termos epistemolóxicos e científicos como cosmovisión, paradigma, Universo, natureza, finalismo, organicismo, determinismo, orde, causalidade, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividade, cuántica, espazo, tempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidade, gaia e caos, entre outros.	
Fil1B2.8. Coñece e explica as consideracións filosóficas implicadas na teoría da evolución, como a consideración dinámica e dialéctica da vida ou o indeterminismo, entre outras.	Tema 5: O ser humano desde a filosofía

1.1.1.1.: Competencia Dixital:

Estándar:	Temporalización:
Fil1B3.1. Selecciona e sistematiza información obtida tanto de libros específicos como de internet, usando as posibilidades das novas tecnoloxías para consolidar e ampliar a información.	Ao longo de todas e cada unha das unidades
Fil1B3.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc., e construír un glosario de conceptos de xeito colaborativo, usando internet.	Tema 2: O Coñecemento
Fil1B3.3. Elabora esquemas, táboas e/ou mapas conceptuais que comparen os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas.	Tema 4: A realidade
Fil1B3.4. Localiza información en internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana.	Tema 5: O ser humano desde a filosofía

1.1.1.1.: Competencia en Aprender a Aprender:

Estándar:	Temporalización:
Fil1B4.1. Analiza de xeito crítico textos pertencentes a pensadores/as destacados/as, identifica a problemática e as solucións expostas (distinguindo as teses principais e a orde da argumentación) e relaciona os problemas propostos nos textos co estudado na unidade, e/ou co achegado por outros/as filósofos/as ou correntes, e/ou con saberes distintos da filosofía.	Ao longo de todas e cada unha das unidades
Fil1B4.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos e comprende o seu significado, aplícaos con rigor e organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía	

Fil1B4.3. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas, etc., amosando a comprensión dos eixes conceptuais estudados	
Fil1B4.4. Identifica, relaciona e distingue as vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía.	Tema 1: O saber filosófico
Fil1B4.5. Utiliza os elementos e as regras do razoamento da lóxica de enunciados.	Tema 3: A dimensión lingüística e simbólica do individuo
Fil1B4.6. Distingue un argumento veraz dunha falacia.	
Fil1B4.7. Coñece o que é a metafísica e usa a abstracción para comprender os seus contidos e a súa actividade, razoando sobre eles.	Tema 4: A realidade

1.1.1.1.: Competencias Sociais e Cívicas:

Estándar:	Temporalización:
Fil1B5.1. Identifica, relaciona e distingue as vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía.	Tema 1: O saber filosófico
Fil1B5.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc.	Tema 2: O coñecemento
Fil1B5.3. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano, e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización, dando lugar á identidade propia do ser humano	Tema 5: O ser humano desde a filosofía
Fil1B5.4. Argumenta con coherencia, baseándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos etnocéntricos para xulgar os seres humanos e as culturas.	

1.1.1.1.: Competencia en Sentido de Iniciativa e Espírito Emprendedor:

Estándar:	Temporalización:
Fil1B6.1. Constrúe un diálogo argumentativo no que demostra as súas propias teses mediante as regras e as ferramentas da argumentación.	Tema 3: A dimensión lingüística e simbólica do individuo
Fil1B5.2. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva entre o xeneticamente innato e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie.	Tema 5: O ser humano desde a filosofía

1.1.1.1.: Competencia en Conciencia e Expresións Culturais:

Estándar:	Temporalización:
------------------	-------------------------

Fil1B6.1. Explica a orixe do saber filosófico diferenciándoo dos saberes prerracionais, como o mito ou a maxia.	Tema 1: O saber filosófico
Fil1B6.2. ñece e explica teorías acerca do coñecemento e a verdade, como son o idealismo, o realismo, o racionalismo, o empirismo, o perspectivismo, o consenso ou o escepticismo, e contrasta semellanzas e diferenzas entre os conceptos clave que manexan.	Tema 2: O coñecemento
Fil1B6.3. Describe as principais interpretacións metafísicas e os problemas que suscita o coñecemento metafísico da realidade.	Tema 4: A realidade
Fil1B6.4. Analiza fragmentos breves e significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris ou M. Ponty, entre outros.	Tema 5: O ser humano desde a filosofía

15.2.2. Obxectivos

O desenvolvemento desta materia debe contribuír a que os alumnos e as alumnas adquiran as seguintes capacidades e actitudes:

- Identificar e apreciar o sentido dos problemas filosóficos e empregar con propiedade e rigor os novos conceptos e termos asimilados para a análise e a discusión.
- Adoptar unha actitudes crítica e reflexiva ante as cuestións teóricas e prácticas, fundamentando axeitadamente as ideas.
- Argumentar de modo coherente o propio pensamento de forma oral e escrita, contrastándoo con outras posicións e argumentacións.
- Practicar e valorar o diálogo filosófico como proceso de encontro racional e búsqueda colectiva da verdade.
- Analizar e comentar textos filosóficos, tanto na súa coherencia interna como no seu contexto histórico, identificando os problemas que plantexan, así como os argumentos e as solucións propostas.
- Empregar procedementos básicos para o traballo intelectual e o traballo autónomo: búsqueda e selección de información, contraste, análise, síntese e avaliación crítica da mesma, promovendo o rigor intelectual no plantexamento dos problemas.
- Adoptar unha actitude de respecto das diferenzas e crítica ante todo intento de xustificación das desigualdades sociais e ante toda discriminación, xa sexa por sexo, etnia, cultura, crenzas ou outras características individuais ou sociais.
- Valorar a capacidade normativa e transformadora da razón para construír unha sociedade máis xusta, na que exista unha verdadeira igualdade de oportunidades.
- Valorar os intentos por construír unha sociedade mundial baseada no cumprimento dos dereitos humanos, na convivencia pacífica e na defensa da natureza.
- Consolidar a competencia social e cidadán fundamentando teoricamente o seu sentido, valor e necesidade para exercer unha cidadanía democrática.

Desenrolar unha conciencia cívica, crítica e autónoma, inspirada nos dereitos humanos e comprometida coa construción dunha sociedade democrática, xusta e equitativa e coa defensa da

natureza, desenrolando actitudes de solidaridade e participación na vida comunitaria.

15.2.3. **Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable**

(Temporalización. Grao mínimo de consecución para superar a materia. Procedementos e instrumentos de avaliación)

1ª Avaliación:

Tema 1: O saber filosófico

- Distinción mito e logos
- Tipos de saberes. Semellanzas e diferencias.
- A filosofía e a súa historia:
 - Época antiga. Distinguir os diferentes períodos e indicar o característico de cada un deles.
 - Época medieval: Coñecer as diferentes escolas e indicar o característico de cada unha delas.
 - Época moderna: Caracterización do Renacemento e das principais correntes do pensamento moderno: Racionalismo, empirismo, criticismo kantiano e Idealismo alemán. Autores e aspectos máis salientables.
 - Época contemporánea: coñecemento das principais aportacións filosóficas deste periodo: positivismo de Augusto Comte, Marxismo, Vitalismo, Existencialismo, Filosofía analítica, Neopositivismo, Escola de Frankfurt e Pos-modernismo.

Tema 2: A realidade

- Principais problemas metafísicos:
 - Orixe da metafísica
 - Definición e evolución da metafísica e temas da metafísica:
 - O ser
 - Sustancia e accidentes
 - Problema da alma
 - Asunto de Deus)
 - Descrédito actual da metafísica
 - Crítica gnoseolóxico-lingüística
 - Crítica ético-moral
 - Crítica histórico política)
 - A nova actitude ante a metafísica: o sentido da vida.
- O desenrolo tecnolóxico e as súas consecuencias:
 - A “técnica” e a súa relación coa ciencia e a sociedade
 - Época pre-moderna
 - Época moderna
 - Época pos-moderna
- A sociedade pos-industrial e os seus problemas.
 - Rasgos
 - Problemas

2ª avaliación:

Tema 3: O coñecemento

- A filosofía como saber racional:
 - Definición de coñecemento
 - Órganos do coñecemento
 - Razón e sentidos nos procesos cognitivos

- O coñecemento sensible:
 - As sensacións (características e fases)
 - A percepción (mecanismos)
- O coñecemento intelixible:
 - A intelixencia (formación e desenvolvemento)
 - Formas do pensamento abstracto (conceptos, xuízos e razoamentos)
- Coñecemento e verdade
 - As interpretacións filosóficas da verdade (adecuación, evidencia, coherencia e perspectiva).
 - Teorías sobre a verdade (escepticismo, realismo, relativismo)
- Límites do coñecemento humano:
 - Segundo a filosofía antiga (Platón e Aristóteles)
 - Segundo a filosofía moderna (Racionalismo e empirismo)
 - Segundo o pensamento ilustrado (Kant)
 - Segundo a filosofía dos séculos XIX e XX (Idealismo, neopositivismo lóxico e racionalismo crítico)

3ª Avaliación:

Tema 4: A dimensión lingüística e simbólica do ser humano

- Comunicación e linguaxe.
 - Proceso de comunicación (actores, factores e tipos de transmisión)
 - Os signos lingüísticos (naturais, convencionais, icónicos e non icónicos)
 - Linguaxe animal e linguaxe humana
- Orixe e desenvolvemento da linguaxe e as súas relacións co pensamento:
 - Teorías sobre a orixe da linguaxe (míticas e relixiosas, da convención, do carácter social da linguaxe, evolucionistas)
 - Desenvolvemento da linguaxe no neno (etapas)
 - Relacións da linguaxe co pensamento (a linguaxe determina o pensamento, depende do pensamento, son distintos con mutuas interdependencias)
- Linguaxe común e linguaxe formal.
 - Linguaxe ordinaria ou común
 - Linguaxe formal.
- A linguaxe lóxica:
 - O siloxismo categórico (regras, figuras e modos)
 - Deducción natural na lóxica de enunciados (signos, regras, taboas de verdade, definición dunhas fórmulas por outras, leis lóxicas, deducción natural e regras de inferencia).
 - A lóxica informal, falacias e paradoxos
 - Falacias formais
 - Falacias informais
 - Paradoxos

1ª Avaliación:

Tema 1: O saber filosófico.

- Recoñecer os problemas filosóficos relevantes para o ser humano e analízalos valorando diversas perspectivas teóricas.
- Analizar os textos filosóficos atendendo a o seu contido temático e a explicación dos termos específicos que aparezan.
- Empregar correctamente un vocabulario básico a nivel de discurso propio da filosofía.
- Realizar as actividades individuais e grupais que se propoñan.
- Compoñer disertacións que expresen de forma clara, coherente e argumentada os problemas filosóficos que contén esta Unidade, razoando os propios puntos de vista.

Tema 2: A realidade.

- Recoñecer os problemas filosóficos relevantes para o ser humano e analízalos valorando diversas perspectivas teóricas.
- Analizar os textos filosóficos atendendo a o seu contido temático e a explicación dos termos específicos que aparezan.
- Empregar correctamente un vocabulario básico a nivel de discurso propio da filosofía.
- Realizar as actividades individuais e grupais que se propoñan.
- Compoñer disertacións que expresen de forma clara, coherente e argumentada os problemas filosóficos que contén esta Unidade, razoando os propios puntos de vista.
- Ter actualizado o caderno de clase.

2ª Avaliación:

Tema 3: O coñecemento.

- Saber definir e distinguir os conceptos de intelixencia, sensación, percepción, memoria, imaxinación, xuízo, razoamento e argumentación.
- Empregar a terminoloxía propia da epistemoloxía: racionalismo, empirismo, idealismo trascendental, idealismo absoluto, perspectivismo, relativismo e escepticismo.
- Coñecer as distintas posicións sobre a verdade.
- Comentar textos significativos.

3ª Avaliación:

Tema 4: A dimensión lingüística e simbólica do individuo.

- Recoñecer os problemas filosóficos relevantes da unidade didáctica e analízalos valorando diversas propostas lóxicas.

- Analizar textos filosóficos atendendo ao seu contido temático e a explicación dos termos específicos que aparezan.
- Resolución de problemas lóxicos.
- Realizar actividades individuais e grupais que se propoñan.
- Compoñer disertacións que expresen de forma clara, coherente e argumentada os problemas filosóficos que contén a Unidade, razoando os propios puntos de vista.
- Ter actualizado o caderno de clase.

15.2.4. Concrecións metodolóxicas

Exposición, por parte do profesor, dos contidos do libro de texto. Para iso empregaranse esquemas gráficos no encerado ou, ocasionalmente, pedirase aos alumnos que os efectúen eles mesmos. Preguntas frecuentes para determinar o grao de asimilación dos contidos.

Exercicios prácticos sobre os procedementos (mapas conceptuais, definicións, táboas e análises de textos filosóficos)

No caso de que as circunstancias obriguen a un desenvolvemento do curso “a distancia”, potenciarase a Aula Virtual do centro, con especial insistencia en proporcionar materiais para a súa lectura e traballo por parte do alumnado, á par que propoñendo cuestións e preguntas a través do foro da citada plataforma. Se algún alumno ou alumna non dispón dos recursos suficientes (situación concretada polo centro xa a comezos de curso) se lle proporcionarán ditos recursos coa axuda da Consellería de Educación.

Nesta situación, o profesor viviará diariamente a entrega das actividades e/ou plantexamento de cuestións por parte do alumnado, con frecuentes apelaciones a través da mencionada aula virtual ou por medio do correo electrónico do centro (telleiras.org). No caso de perder o contacto con algún alumno ou alumna durante máis dunha quincena, recurrirase á chamada telefónica ao domicilio do alumno.

15.2.5. Materiais e recursos didácticos

Empregaranse apuntes, cadernos de actividades e presentacións elaboradas polo departamento

15.2.6. Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción

Procedementos e instrumentos de avaliación **Instrumentos:**

Conceptos e Procedementos	Peso %
Probas escritas (exames)	70%

Actividades entregadas ao longo da avaliación, cunha data límite de entrega consensuada polo alumnado e o profesor	30%
--	-----

É avaliación continua. Isto significa que non hai recuperacións: a nota da última avaliación é a que conta. Tamén significa que nos exames “entrarán” todos os autores estudados desde o comezo do curso (coa posibilidade de seleccionar algúns temas de cada autor).

Para determinar a nota final tomaráse a nota do último exame (3ª avaliación) e sumaráselle as notas das anteriores avaliacións segundo o exposto na seguinte táboa:

Nota	5-6	7-8	9-10
Primeira avaliación	+ 0,5 ptos	+ 0,75 ptos	+ 1 pto
Segunda avaliación	+ 0,5 ptos	+ 0,75 ptos	+ 1 pto

15.2.6.1 Criterios de cualificación

A cualificación oficial da avaliación (número enteiro) obterase por redondeo automático da nota con decimais correspondente, entendendo por “redondeo automático” o efectuado por calquera das follas de cálculo existentes; é dicir, un número decimal ata ,49 dará como resultado o enteiro correspondente, mentras que a partir de ,50 da como resultado o número enteiro seguinte ou posterior.

15.2.6.2 Avaliación extraordinaria

Na avaliación extraordinaria de setembro empregárase un único exame, similar en estrutura ao final do curso, do que os seus contidos serán obxecto de información e difusión ao alumnado.

15.2.7. Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

Prestando atención á asimilación activa dos contidos por parte de todo o alumnado, proporáanse as seguintes actividades de reforzo:

- Elaboración guiada de mapas conceptuais ou táboas informativas dos temas que maior dificultade presenten ó alumnado.
- Redaccións ou recensións de ensaios (ou artigos periodísticos) sinxelos sobre temas puntuais.
- Comentarios de textos alternativos.

15.2.8. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas

15.2.9. Medidas de atención á diversidade

Para o alumnado que requira unha **atención educativa diferente á ordinaria**, (en base ao recollido no Decreto 86/2015, do 25 de xuño) por presentar necesidades educativas especiais, por dificultades específicas de aprendizaxe por trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais, por se incorporar tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar, **estableceranse as medidas curriculares e organizativas** necesarias co fin de que poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias establecidas en cada etapa para todo o alumnado.

De ser necesario, elaborárase a **adaptación curricular** do alumnado que a precise en colaboración co Departamento de Orientación; o noso Departamento levará a cabo as medidas recollidas nesa adaptación que lle correspondan.

Así mesmo, estableceranse as **medidas** oportunas para os alumnos con dificultades específicas de aprendizaxe por TDAH, tales como adaptación de instrumentos e, e de ser o caso, tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado. De igual xeito, buscarase a localización máis idónea na aula, de forma que estean sentados cerca da mesa do profesor e, na medida do posible, ao lado de compañeiros que lle sirvan de modelo de tranquilidade, de orde e axuda.

Ao longo do curso e, segundo a evolución e necesidades concretas de cada alumno/a, poderanse levar a cabo todas as medidas que consideremos necesarias para o correcto desenvolvemento destes alumnos/as.

15.2.10. Elementos transversais

15.2.11. Actividades complementarias e extraescolares

En principio, non programamos ningunha actividade complementaria ou extraescolar este curso 2019-20, se ben permaneceremos atentos a abertos se se presenta a ocasión de participar nunha actividade complementaria ou extraescolar que o departamento considere adecuada e interesante.

15.2.12. Acreditación de coñecementos previos

(Só Departamentos de Bioloxía e Xeoloxía, e Física e Química)

16.- Valores Éticos

16.1.1. 1º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. 1ª avaliación: A dignidade da persoa			
O concepto problemático de persoa. Significado etimolóxico. Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral.	1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico.	CCL
		Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.	CCL
		Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".	CSC
Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente. Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos.	1.2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e describir as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, coa finalidade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.	Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida.	CAA CSC
		Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos.	CSIEE
Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano.	1.3. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade	Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.	CSC CSIEE

	persoal.		
A razón e a liberdade na estruturación da personalidade e na escolla dos valores éticos que a conformarán.	1.4. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.	Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección.	CSC CSIEE
A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa. Emocións, sentimentos e vida moral. Valores éticos e capacidade de autocontrol emocional.	1.5. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.	Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras	CCL CAA CSC CSIEE
Habilidades emocionais segundo Goleman. Habilidades emocionais e virtudes éticas. Introspección: autoconecemento, autocontrol e autonomía.	1.6. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, con capacidade de empregar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, para mellorar as súas habilidades emocionais.	Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta.	☐ ☐ CAA
			☐ ☐ CSC
			☐ ☐ CAA
			☐ ☐ CSIEE
Construción da	1.7. Comprender e	Toma conciencia e aprecia a	CSIEE

<p>identidade propia consonte valores éticos. Persoa como proxecto vital.</p>	<p>apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, consonte os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.</p>	<p>capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.</p>	<p>CSIEE</p>
<p>Bloque 2. 2ª Avaliación: A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais</p>			
<p>A natureza social do ser humano. Relación dialéctica entre individuo e sociedade. Os valores éticos como guías das relación interpersoais na sociedade.</p>	<p>2.1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.</p>	<p>Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema.</p>	<p>CSC CCL CD CSIEE</p>
<p>Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais. Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade. B2.6. Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na DUDH e baseados na dignidade humana.</p>	<p>B2.2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os axentes sociais.</p>	<p>Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a</p>	<p>CCL CAA CD CSC CSC</p>

		dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais.	
Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos.	2.3. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.	Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos.	☐☐CCL
Habilidades emocionais de Goleman e valores éticos que atinxen ás relación humanas.	2.4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersoal, e establecer o seu vínculo cos valores éticos que enriquecen as relacións humanas.	Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema.	CAA
Asertividade fronte a agresividade e a inhibición. Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas. Asertividade e outras habilidades sociais.	2.5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, coa finalidade de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.	Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas. Amosa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a	CCL CSIEE CSC CAA

		<p>interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación coas demais persoas.</p> <p>Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersoal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.</p>	
<p>Valores e virtudes éticas nas relación interpersoais. Deber moral e cívico do auxilio.</p>	<p>2.6. Xustificar a importancia dos valores e das virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.</p>	<p>Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc.</p> <p>Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc.</p> <p>Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.</p>	CSC
Bloque 3. 3ª Avaliación: A reflexión ética			
<p>B3.1. Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética.</p>	<p>3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización.</p>	<p>Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética.</p>	CSC CSC
<p>Conduta instintiva</p>	<p>3.2. Destacar o</p>	<p>Distingue entre a conduta instintiva</p>	CCT

animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano.	significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas.	do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.	CSC
Liberdade e concepto de persoa. Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade. Factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación.	3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.	CCL CAA CD CMCCT
Valores. O seu papel na vida individual e colectiva. Clases de valores. Xerarquías de valores.	3.4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia.	Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais.	CCL CAA CSC CD
Carácter distintivo dos valores éticos.	3.5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e	Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos.	CSC

	respectados por todos.		
Valores e normas éticas, e os seus efectos beneficiosos para a persoa e para a comunidade.	3.6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade.	Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.	CSC CAA CSIEE

16.1.2. 2º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A dignidade da persoa			
B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.	B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.	CCL
B1.2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma.	B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.	VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.	CSC
		VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.	CSC
B1.3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas.	B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de	VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os	CSC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.	hábitos e o carácter. VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.	CAA CCL CSC
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais			
B2.1. Diferenzas entre ética e dereito. B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.	B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.	VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática.	CCL CD
		VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.	CCL CSC CSIEE
Bloque 3. A reflexión ética			
B3.1. Diferenza entre ética e moral. B3.2. Reflexión ética como guía racional de conduta.	B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade.	CSC
		VEB3.1.2. Achea razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se	CSC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		fundamenta.	
B3.3. Estrutura moral da persoa. B3.4. Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e Köhlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral.	B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.	VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta.	CSC
		VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Köhlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.	CCL CSC
B3.5. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.	B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.	CCL
B3.6. Características distintivas dos valores éticos. B3.7. Valores éticos e dignidade humana.	B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.	CCL
		VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.	CSC CSIEE
B3.8. Normas.	B3.5. Establecer o concepto	VEB3.5.1. Define o	CCL

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<p>Especificidade das normas éticas.</p> <p>B3.9. Relativismo moral dos sofistas.</p> <p>B3.10. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón.</p> <p>B3.11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.</p>	<p>de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.</p>	<p>concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.</p>	
		<p>VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.</p>	CCEC
		<p>VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto.</p>	CCEC
		<p>VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.</p>	CCL CSC
<p>B3.12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas procedementais.</p> <p>B3.13. A ética de Epicuro como ética de fins.</p>	<p>B3.6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.</p>	<p>VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas.</p>	CAA CCL
		<p>VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins.</p>	CCEC
		<p>VEB3.6.3. Elabora, en</p>	CAA

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes.	CCL
<p>B3.14. O eudemonismo aristotélico como ética de fins.</p> <p>B3.15. O ben supremo da persoa en Aristóteles e as tres tendencias da alma.</p>	<p>B3.7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais.</p>	<p>VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións.</p>	CCL
		<p>VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.</p>	CCEC
		<p>VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins.</p>	CCL
<p>B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción.</p>	<p>B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoiem a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.</p>	<p>VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.</p>	CCL
		<p>VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins.</p>	CCEC
		<p>VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista.</p>	CCL CSIEE
<p>Bloque 4. A xustiza e a política</p>			

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<p>B4.1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico.</p> <p>B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos.</p>	<p>B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.</p>	<p>VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.</p>	CCEC
		<p>VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.</p>	CAA
<p>B4.3. A política de Aristóteles.</p> <p>B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.</p>	<p>B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.</p>	<p>VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado.</p>	CSIEE CD CSC
		<p>VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.</p>	CAA CCL
<p>Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos</p>			
<p>B5.1. Relacións entre ética e dereito.</p>	<p>B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.</p>	<p>VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.</p>	CCL CD
<p>Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía</p>			
<p>B6.1. Dimensión moral</p>	<p>B6.1. Recoñecer a</p>	<p>VEB6.1.1. Utiliza</p>	CAA

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<p>da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana.</p> <p>B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica.</p>	<p>importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH.</p>	<p>información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).</p>	<p>CMCCT CSC</p>
		<p>VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.</p>	<p>CCL CMCCT CSC</p>
		<p>VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.</p>	<p>CD CSIEE</p>
<p>B6.3. Problemas da tecnodependencia.</p>	<p>B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce.</p>	<p>VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.</p>	<p>CMCCT</p>

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía.	B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.	VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais.	CCL CMCCT CSC
		VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.	CSC CSIEE

16.1.3. 3º ESO

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A xustiza e a política			
B1.1. A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH.	B1.1. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".	VEB1.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.	CSC
B1.2. O Estado de dereito.		VEB1.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.	CCL
B1.3. Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá			

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. B1.4. División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía.		VEB1.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.	CCL
		VEB1.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado.	CSC
B1.5. Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia. B1.6. Riscos de democracias que violen os dereitos humanos.	B1.2. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.	VEB1.2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.	CSC
		VEB1.2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos.	CSC CSIEE
B1.7. A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos preliminares que establece.	B1.3. Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valores éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece.	VEB1.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo.	CCL CSC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		VEB1.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.	CCL
B1.8. Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española.	B1.4. Amosar respecto pola Constitución española e identificar nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes do individuo como persoa e cidadán ou cidadá, apreciando a súa adecuación á DUDH, coa finalidade de asumir de xeito consciente e responsable os principios de convivencia que ben rexer no Estado español.	VEB1.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites.	CSC
B1.9. Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH. B1.10. Deberes cidadáns na Constitución española. B1.11. Responsabilidade fiscal e principios reitores da política social e económica na Constitución española.	B1.5. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos definidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e deberes dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e dos "principios reitores da política social e económica" (artigos do 39 ao 52).	VEB1.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e económica. VEB1.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida. VEB1.5.3. Acheга razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético.	CSC CCL CSIEE CSC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		VEB1.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.	CSC
B1.12. Estatuto de Autonomía de Galicia: título preliminar; título primeiro, capítulos I e II.	B1.6. Coñecer e valorar os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia segundo aparece no seu título preliminar e no título primeiro, capítulos I e II.	VEB1.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar.	CAA CSC
		VEB1.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego".	CCL
		VEB1.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II.	CCL
B1.13. Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH. B1.11. Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus cidadáns e das súas cidadás.	B1.7. Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos estados membros e a súa cidadanía, coa finalidade de recoñecer a súa utilidade e os logros alcanzados por esta.	VEB1.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH.	CSC
		VEB1.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.).	CSC
Bloque 2. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos			

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B2.1. Relación entre ética e dereito. B2.2. Relación entre legalidade e lexitimidade.	B2.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e analizar o significado dos termos de legalidade e lexitimidade.	VEB2.1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.	CAA CD
B2.3. Xustificación das normas xurídicas. B2.4. Convencionalismo dos sofistas B2.2. Iusnaturalismo . Iusnaturalismo de Locke. B2.6. Iuspositivismo de Kelsen.	B2.2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, a través da análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico de determinados/as filósofos/as, coa finalidade de ir conformando unha opinión argumentada sobre a fundamentación ética das leis.	VEB2.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado. VEB2.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema. VEB2.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito.	CD CSC CCEC CCEC
		VEB2.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións.	CAA CD CSIEE

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<p>B2.7. Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados.</p>	<p>B2.3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, coa finalidade de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos estados.</p>	<p>VEB2.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.</p>	CSC
		<p>VEB2.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc.</p>	CAA
		<p>VEB2.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade.</p>	CCEC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B2.8. Estrutura da DUDH: os seus artigos e os tipos de dereito.	B2.4. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH, coa finalidade de coñecela e propiciar o seu aprecio e respecto.	VEB2.4.1. Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira: <ul style="list-style-type: none"> – Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non discriminación. – Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais. – Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade. – Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas. – Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais. – Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites. 	CAA CCL
		VEB2.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social.	CCEC CSC CSIEE
B2.9. Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento.	B2.5. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade	VEB2.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz).	CCEC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B2.10. Problemas aos que se enfrenta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH.	B2.6. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH.	VEB2.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.).	CAA CD CSC
Bloque 3. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía			
B3.1. Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos.	B3.1. Recoñecer que existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos non respectan un código ético fundamentado na DUDH.	VEB3.1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas.	CAA CD CMCCT CSC
		VEB3.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións.	CCL CMCCT

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		VEB3.1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva ácida, cambio climático, desertificación, etc.).	CCL CMCCT CSIEE

16.1.4. 4º ESO

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A dignidade da persoa			
<p>B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH.</p> <p>B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade.</p> <p>B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.</p>	<p>B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.</p>	VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.	CSC
		VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.	CCL
		VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	CAA
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais			

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.	B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.	VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.	CCL
		VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.	CCL
		VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresaíntes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.	CCL CD CSIEE
B2.2. Fenómeno da socialización global. B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais. B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.	B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.	VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.	CCEC CCL
		VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.	CSC
		VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.	CCEC CCL

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.	CCEC CSC
Bloque 3. A reflexión ética			
<p>B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH.</p> <p>B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.</p>	<p>B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfrenta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.</p>	<p>VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.</p>	CSC
		<p>VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).</p>	CMCCT CSIEE
<p>B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.</p>	<p>B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que</p>	<p>VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co</p>	CSIEE

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.	
B3.4. Éticas formais e éticas materiais. B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.	B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.	VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.	CCL
		VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.	CCL
		VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.	CSC
B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.	B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.	VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.	CAA
		VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.	CD CSIEE
Bloque 4. A xustiza e a política			
B4.1. Democracia e xustiza. B4.2. Deberes cívicos	B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un	VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que	CSC

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.	estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.	os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).	
B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos. B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.	B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.	VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).	CAA CSC
		VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha	CSC

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).	
Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)			
B5.1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética. B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.	B5.1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle imponen as leis xurídicas.	VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.	CCL
		VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.	CCL CSIEE
B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.	B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.	VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).	CAA CD
		VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada	CCL

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		acerca dela.	
<p>B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciáveis.</p> <p>B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social.</p> <p>B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.</p>	<p>B5.3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos.</p>	<p>VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.</p>	CSC
		<p>VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).</p>	CSC
		<p>VEB5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea,</p>	CCEC CD CSC

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		etc.	
<p>B5.7. Dereito á seguridade e a paz.</p> <p>B5.8. Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da violencia.</p> <p>B5.9. Ameazas á paz.</p>	<p>B5.4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.</p>	<p>VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).</p>	CCL
		<p>VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.</p>	CSC
		<p>VEB5.4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).</p>	CD CSC
<p>B5.10. As Forzas Armadas na Constitución española.</p> <p>B5.11. Misións das Forzas Armadas.</p> <p>B5.12. Conflitos armados: importancia das organizacións</p>	<p>B5.5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da</p>	<p>VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos</p>	CSC

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
internacionais na súa prevención e na súa solución.	importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e a aplicación da forza e do poder.	internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).	
		VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.	CSC
		VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.	CSC
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.			
B6.1. Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos.	B6.1. Identificar criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.	VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.	CAA CMCCT CSC CSIEE
B6.2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais.	B6.2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as	VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a	CMCCT CSC CSIEE

Valores éticos. 4º de ESO			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	profesionais.	aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.	

16.1.5. Concrecións metodolóxicas

Acompañados dunha breve exposición esquemática en formato dixital dos contidos a tratar, seranlles entregados ao alumnado textos sobre os temas tratados. A continuación os alumnos efectuarán as preguntas sobre o texto para amosar o seu dominio do tema e afondar na súa propia reflexión.

As respostas a estas preguntas serán obxecto de avaliación con vistas a determinar a cualificación do alumnado (e o seu eventual reforzo).

Nas ocasións en que sexa posible, o texto será acompañado dunha conferencia en formato videográfico ou dunha curtametraxe.

Seguimento da expresión oral e escrita dos alumnos: coherencia sintáctica, utilización axeitada dos conceptos, lectura comprensiva dos textos proporcionados ao alumnado.

Para os cursos 1º e 2º da ESO, empregarase a plataforma EdixGal, na que se proporcionarán os materiais para a reflexión do alumnado e se recollerán as actividades froito de tal reflexión.

No caso de que as circunstancias obriguen a un desenvolvemento do curso “a distancia”, potenciarase a Aula Virtual do centro, con especial insistencia en proporcionar materiais para a súa lectura e traballo por parte do alumnado, á par que propoñendo cuestións e preguntas a través do foro da citada plataforma. Se algún alumno ou alumna non dispón dos recursos suficientes (situación concretada polo centro xa a comezos de curso) se lle proporcionarán ditos recursos coa axuda da Consellería de Educación.

Nesta situación, o profesor viviará diariamente a entrega das actividades e/ou plantexamento de cuestións por parte do alumnado, con frecuentes apelacións a través da mencionada aula virtual ou por medio do correo electrónico do centro (telleiras.org). No caso de perder o contacto con algún

alumno ou alumna durante máis dunha quincena, recurrirase á chamada telefónica ao domicilio do alumno.

16.1.6. Materiais e recursos didácticos

Plataforma EDixGal

Material elaborado polo departamento en formato escrito ou dixital (presentacións)

Diversas curtametraxes seleccionadas de internet

16.1.7. Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción

16.1.7.1 Procedementos e instrumentos de avaliación

Conceptos e Procedementos	Peso %
Cuestionario	40%
Actividades entregadas ao longo da avaliación, cunha data límite de entrega consensuada polo alumnado e o profesor	60%

No caso dalgún grupo con especiais características (ie: falta de resposta positiva), o apartado de “Actividades” será substituído por unha proba obxectiva sobre contidos teóricos indicados polo profesor)

· Nota final: media aritmética das notas das 3 avaliacións. Precisarase ter un punto ao menos en cada unha das avaliacións para poder facer a media

16.1.7.2 Avaliación extraordinaria

· Avaliación extraordinaria de setembro: os alumnos que non aproben a materia na avaliación final ordinaria de xuño presentaranse a unha proba escrita no mes de setembro na que terán que realizar unha serie de preguntas sobre as actividades realizadas ao longo do curso

16.1.8. Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

Faráselles entrega ao alumnado dun caderno de cuestións, estruturado en dúas partes, das que o alumnado deberá elaborar unha resposta que será avaliada polo xefe do departamento.

No caso que esa avaliación sexa negativa, deberán presentarse a unha proba final, estruturada dun modo semellante a da avaliación extraordinaria.

16.1.9. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas

As actividades primeiras do curso serán empregadas como material da avaliación inicial.

Os resultados das respostas a estas actividades serán motivo de avaliación e deseño de

medidas de axuste ás actividades e/ou de insistencia ao alumnado para que mellore o seu esforzo.

16.1.10. Medidas de atención á diversidade

Para o alumnado que requira unha **atención educativa diferente á ordinaria**, (en base ao recollido no Decreto 86/2015, do 25 de xuño) por presentar necesidades educativas especiais, por dificultades específicas de aprendizaxe por trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais, por se incorporar tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar, **estableceranse as medidas curriculares e organizativas** necesarias co fin de que poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias establecidas en cada etapa para todo o alumnado.

De ser necesario, elaborárase a **adaptación curricular** do alumnado que a precise en colaboración co Departamento de Orientación; o noso Departamento levará a cabo as medidas recollidas nesa adaptación que lle correspondan.

Así mesmo, estableceranse as **medidas** oportunas para os alumnos con dificultades específicas de aprendizaxe por TDAH, tales como adaptación de instrumentos e, e de ser o caso, tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado. De igual xeito, buscarase a localización máis idónea na aula, de forma que estean sentados cerca da mesa do profesor e, na medida do posible, ao lado de compañeiros que lle sirvan de modelo de tranquilidade, de orde e axuda.

Ao longo do curso e, segundo a evolución e necesidades concretas de cada alumno/a, poderanse levar a cabo todas as medidas que consideremos necesarias para o correcto desenvolvemento destes alumnos/as.

16.1.11. Actividades complementarias e extraescolares

En principio, non programamos ningunha actividade complementaria ou extraescolar este curso 2019-20, se ben permaneceremos atentos a abertos se se presenta a ocasión de participar nunha actividade complementaria ou extraescolar que o departamento considere adecuada e interesante.

17.- Avaliación do proceso de ensino e a práctica docente. Avaliación da programación

Avalíase a través do documento [MD75010104 Avaliación dos procesos de ensinanza e da práctica docente](#) que todos os membros do Departamento cobren e que é obxecto de reflexión nas reunións de departamento posteriores e nas CCP. Nel establécense os criterios de análise e os indicadores de logro.

Os criterios utilizados polos Departamentos Didácticos do IES As Telleiras para avaliar a programación son os seguintes:

- 1.- A adecuación de obxectivos, contidos, criterios de avaliación ás características e

necesidades do alumnado.

2.- A adecuación de procedementos e instrumentos de avaliación ás características e necesidades do alumnado.

Os indicadores de logro para estes aspectos fan referencia ao éxito académico acadado polo alumnado (porcentaxe de aprobados). Establécese na ESO un mínimo do 75% e en BACHARELATO un 50%. Cando se considere que a programación é mellorable nestes aspectos, será necesaria unha reflexión por parte do Departamento que leve a atopar as causas do problema e a buscar solucións para ter en conta na elaboración da programación do curso seguinte.

3.- O grao de desenvolvemento da programación didáctica

Se o grao de desenvolvemento da programación é inferior a un 75% procederase do mesmo xeito que no apartado anterior.

O desenvolvemento da programación didáctica analízase tamén nas sesións de avaliación, nas que se da conta da conformidade ou non neste aspecto nos distintos cursos para unha posterior avaliación no departamento en caso de que se detecte unha non conformidade.

18.- Información ás familias

Co obxecto de facilitar o coñecemento das Programacións Didácticas, elaboradas por cada un dos Departamentos do IES As Telleiras, ao conxunto da comunidade educativa e en particular ao alumnado e ás súas familias, o centro pon a disposición da mesma as seguintes opcións:

1. Como documento pertencente á Programación Xeral Anual (PXA), todas as Programacións dos Departamentos Didácticos están a disposición do alumnado e das persoas ás que lles corresponda a súa titoría legal na Secretaría do Centro.

2. Asemade todas as programacións son publicadas na páxina web do centro que, neste aspecto, é actualizada anualmente: <http://www.edu.xunta.es/centros/iesastelleiras/>

En adición ao anterior e como parte do sistema de calidade no que está inmerso o noso centro, cada departamento realiza unha presentación de materia, segundo o modelo MD75010105, na que se recollen os aspectos máis destacados da programación tales como os contidos temporalizados por avaliacións así como os materiais e instrumentos de avaliación por nivel e materia. Estas follas de presentación de materia son publicadas tamén na páxina web do centro que, neste aspecto, é actualizada anualmente.